

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

AL UW
SCHILDERWERK
IN VERTROUWDE
HANDEN

Tel. 06-518 864 13

BP KOOT
Tanken - Wassen - Shop

contactlenzen

optometrie

brillen

e e m

o p t i e k

eemoptiek.nl
info@eemoptiek.nl

035 - 621 24 99
laarderweg 44 - eemnes

de Kaasschuur
Sinds 1968

ambachtelijke kazen
www.dekaasschuur.nl

exclusieve wijnen
Laarderweg 45

heerlijke noten
3755 AL Eemnes

HISTORISCHE KRING EEMNES

De Groentespecialzaak van
Eemnes en omstreken!

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
Tarwegras-sap

Wakkerendijk 178A - 3755 DH EEMNES - 035-5394470
info@waaijmakelaars.nl - www.waaijmakelaars.nl

Aanbod

Verkoop

Aankoop

Taxaties

Buitenstate

AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg....

info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

(035) 539 5174 | 06 559 737 39

(035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de
belangstelling voor de geschiedenis in
algemene zin en de geschiedenis van Eemnes,
met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 42, nr. 4
december 2020
verschijnt viermaal per jaar

Druk: ISSN 1384-0657
Digitaal: ISSN 2666-6200

BESTUUR

Voorzitter:

Mw. N.E. Lemckert, Zilver schoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:

J.A. de Bruijn, Wakkerendijk 1,
3755 DA Eemnes, 035-5310038

Penningmeester:

Mw. E.C.M. Seure-van 't Klooster,
Raadhuislaan 49, 3755 HB Eemnes,
035-5310129
HKE-ING Bank NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:

H.A. van Hees, 035-5389849
D.E.C. Scherpenzeel, 06-11522750
W. van IJken, 035-5389367

LEDENADMINISTRATIE

D.E.C. Scherpenzeel, Zilver schoon 35
3755 TH Eemnes,
ledenadministratie@historischekringemnes.nl

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringemnes.nl
info@historischekringemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:

Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:

Henk van Hees, Ruud Ham

Opmaak:

Peter Bosman en Hans van Gelder

Druk:

Ditisdrukwerk, Eemnes

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in
Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Hui-
zen NH. Leden buiten dit gebied betalen
€ 29,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Losse nummers: € 4,- (porto € 3,70 bij 1 exem-
plaar)
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:

R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:

D.E.C. Scherpenzeel, 06-11522750

Documentatie:

Vacature

Voorwerpen:

H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:

H. van der Voort, 06-47452024 na 19.00

Foto's:

R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:

H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:

H.A. van Hees, 035-5389849

Streekdrachten:

Mw. J.M.C. Eggenkamp, 035-5387265

Tentoonstellingen:

Vacature

Website:

R.J. Ham, 035-5311424

© 2020 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degene die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringemnes.nl. Logo van HKE: © 2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

FOTO OMSLAG:

Toon de Jong maakte deze tekening van het Hoge Huis op Kerkstraat 3. In het verleden hebben in dit eeuwenoude pand diverse kleermakers gewoond o.a. Jan Schouw.

Inhoud

Tentoonstelling Oudheidkamer	203
Van de voorzitter	203
In memoriam Jan van Hamersveld (<i>Henk van Hees</i>)	205
Kleermakers in Eemnes [7] (<i>Henk van Hees</i>)	206
Kleermakerij op Wakkerendijk 14 en Kerkstraat 3 (<i>Wiebe van IJken</i>)	207
Kleermakerij op Wakkerendijk 6 (<i>Henk van Hees</i>)	209
Kleermakerij op Kerkstraat 3 (<i>Wiebe van IJken</i>)	211
"O, kom er eens kijken, wat ik bij de kerstboom vind"	
<i>De auteurs en medewerkers aan het Eemnesser Namenboek</i>	215
Nieuwjaarsreceptie gaat niet door	215
Boter en een snoek voor de proost (<i>Jaap Groeneveld</i>)	216
75 jaar vrijheid	
Interview met Kees Hoofd over zijn herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog (<i>Henk van Hees</i>)	226
De bodem van Eemnes geeft prijs! (<i>Jan Dop</i>)	236
Geschonken aan de HKE (<i>Henk van Hees</i>)	239
Bestuurders van Eemnes 1811-2020 [1] (<i>Harry van der Voort</i>)	240
Polito van kleermaker Hendrik van Hees (<i>Henk van Hees</i>)	248
Samenvatting schriftelijke ALV 5-11-2020 (<i>Liesbeth Lemckert</i>)	250
Ton Keijzer; Kouwe bakker in Eemnes (<i>Henk van Hees</i>)	252
Nog een 100-jarige in Eemnes (<i>Jan Out</i>)	255
Oproepen:	
opmaker kwartaalblad gezocht	225
Interviewer(s) gezocht	257
Kent u ze nog?	258
Fotowedstrijd 40 jaar HKE (<i>Henk van Hees</i>)	259
Vrijwilligers in beeld: Greet Schotsman-Jongerden. / <i>Bert Snel</i>	262
Adverteerders en Sponsors/Inleveren kopij volgend nummer	264

De Oudheidkamer

Raadhuislaan 2a

Telefoon 035-5382375

Geopend: zaterdags van 14-16 uur

Toegang gratis

Tentoonstelling:

Jubilerende Eemnesser verenigingen

Met deze nieuwe tentoonstelling zal aandacht worden besteed aan zes Eemnesser verenigingen die in 2018, 2019 of 2020 een jubileum vierden of gaan vieren.

Met ingang van 19 november is de Oudheidkamer zaterdags van 14.00 tot 16.00 uur weer geopend voor het publiek. Men kan dan ook weer de tentoonstelling over de jubilerende verenigingen bezoeken. In verband met de coronamaatregelen kan echter slechts een beperkt aantal mensen tegelijkertijd worden toegelaten.

Van de voorzitter

Dit is een bijzonder nummer van ons kwartaalblad. Het is namelijk het laatste blad dat door Hans van Gelder is verzorgd. Ruim 20 jaar deed Hans zijn best om met alle aangeleverde artikelen een mooi kwartaalblad te maken. En daar is hij zeker in geslaagd, dus chapeau! Nu worden leeftijd en gezondheid een belemmering om vier keer per jaar zo'n topprestatie te leveren.

We zijn inmiddels naarstig op zoek

naar een waardige opvolger. Helpt u mee zoeken? Zie ook de oproep elders in dit blad.

We duiken deze keer weer uitgebreid in de geschiedenis van Eemnes. Een bijzondere verzameling geschiedenis overigens, die veel kanten van de Eemnesser samenleving belicht. Jaap Groeneveld neemt ons mee naar de Middeleeuwen en Jan Dop vertelt dat je de geschiedenis soms zo maar voor het oprapen hebt. Onlangs bezocht de burgemeester een honderdjarige. Een unicum dacht men, maar Jan Out weet te vertellen dat er in Eemnes bijna twee eeuwen geleden ook iemand woonde, die zijn eeuwfeest vierde. De wat jongere geschiedenis komt ook aan bod in de verhalen van Kees Hoofd n.a.v. 75 jaar bevrijding. De kleermakers vormen met elkaar een soort ketting door de geschiedenis heen. Heeft u ooit geweten dat er zoveel mensen in Eemnes het vak van kleermaker uitoefenden? En dat het feitelijk allemaal mannen waren. Of zou het komen omdat een vrouw die kleren maakte 'naaister' genoemd werd?

De stad moest natuurlijk ook bestuurd worden en er zijn heel wat mensen geweest, die de verantwoordelijkheid van bestuurder op zich hebben willen nemen. Harry van der Voort heeft om te beginnen de bestuurders van de afgelopen twee eeuwen in kaart gebracht.

En dan de Historische Kring zelf. Onze vrijwilligers hebben zoveel als mogelijk in deze bijzondere tijd de activiteiten van de HKE voort kunnen zetten. Bert Snel ging bij één van hen op bezoek.

We staan stil bij het overlijden van Jan van Hamersveld, jarenlang een trouwe vrijwilliger.

We hebben weer een paar weken de deuren van de Oudheidkamer gesloten moeten houden, maar nu staan ze op zaterdagmiddag weer wijd open. De oude deuren welteverstaan want inmiddels wordt er gewerkt aan nieuwe toogdeuren. De actie RaboClubsupport bracht liefst € 866,- op. Een leuke steun in de rug voor de aanschaf van de kostbare nieuwe deuren.

Helaas missen we de directe contacten met u als lid en als vrijwilliger. Noodgedwongen stelden we eerder dit jaar de Algemene Ledenvergadering al uit en omdat verder uitstel geen zin had, hielden we de vergadering maar via de mail. Het verslag daarvan staat in dit blad.

Ook de Nieuwjaarsreceptie komt te vervallen. Daarom sluit ik af met de allerbeste wensen voor u allen: Gezondheid waar mogelijk en sterkte waar nodig in deze tijd van afstand en soms isolement; maar geniet vooral ook van het goede. En hopelijk weer tot ziens in het nieuwe jaar.

Liesbeth Lemckert

In Memoriam

Bij het overlijden van Jan van Hamersveld

Op 12 september jl. heeft de Historische Kring Eemnes haar trouwe vrijwilliger Jan van Hamersveld verloren. Hij tobde al enige tijd met zijn gezondheid maar na een fatale ontwikkeling kwam na enkele dagen toch heel snel zijn einde.

Jan was een echte Barinees, geboren en getogen in Baarn, waar hij in 1934 ter wereld kwam. In 1961 trouwde hij met Sien van Hamersveld, een echte Eemnesser van de Meentweg. Het was dus een huwelijk van Van Hamersveld met Van Hamersveld. Jan hield zich ook een beetje bezig met genealogie en heeft de twee families uitgezocht.

Jan en Sien betrokken na hun huwelijk een eigen woning in Baarn. Ze kregen daar drie kinderen. Op een gegeven moment zijn ze lid geworden van de Historische Kring Eemnes. Met name Sien had nog altijd belangstelling voor haar geboorteplaats. Jan ging al gauw de kwartaalbladen van de HKE rondbrengen in Baarn.

In 2004 verhuisden Jan en Sien van Baarn naar Eemnes, waar ze een nieuwe woning aan de Meervalweg betrokken. Jan en Sien gingen nu kwartaalbladen rondbrengen in Eemnes maar ook voor Baarn draaide Jan lange tijd zijn hand niet om. Hij was ook altijd bereid te helpen met hand en spandiensten. Jan bleef een trouwe en stille vrijwilliger tot het eind. We zijn hem daarvoor heel dankbaar en we wensen Sien, zijn kinderen en verdere familie veel sterkte toe met zijn overlijden.

Namens de Historische Kring Eemnes

Henk van Hees

Kleermakers in Eemnes door de eeuwen heen [7]

HENK VAN HEES

Er zijn in het verleden altijd kleermakers actief geweest in Eemnes. In een speciale artikelenserie willen de leden van de Genealogische Werkgroep Eemnes deze kleermakers en hun werk onder de aandacht brengen. De oudste gegevens, waarvan is uitgegaan, dateren van circa 1675. Er wordt een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van de Eemnesser kleermakers tussen 1700 en heden. Vooral wat betreft de oude tijden is het ons niet gelukt om alle gegevens compleet te krijgen. We gaan uit van de huizen, waarin de kleermakerijen waren gevestigd. We beginnen in Eemnes Binnen en trekken vandaar door de rest van Eemnes. Er worden afbeeldingen gebruikt, die te maken hebben met de behandelde kleermakerijen en algemene afbeeldingen uit de kleermakerijen door de eeuwen heen.

Voor de zevende aflevering hebben we het oude centrum van Eemnes-Buiten als uitgangspunt genomen. Hier waren voorheen diverse kleermakers actief. De kleine, armere kleermakers verhuisden nog wel eens. Dat maakte ons onderzoek moeilijker. Met name in het Hoge Huis op Kerkstraat 3 woonden meerdere kleermakers. We kwamen daar de namen Houtappels, Vlug en Schouw tegen. Met name kleermaker Jan Vlug woonde op allerlei adressen. Verder komen in deze aflevering aan de orde: Jan Houtappels op Wakkerendijk 14 en Jan Geritse Hemmeling op Wakkerendijk 6.

Kleermakerij op Wakkerendijk 14 en Kerkstraat 3

WIEBE VAN IJKEN

JAN HOUTAPPELS

De familie Houtappels was een rooms-katholieke kleermakersfamilie, die oorspronkelijk afkomstig was uit Weert in Limburg. In de 18^e eeuw maakte Weert een slechte tijd door. De neergang van de lakenindustrie en oorlogshandelingen zorgden ervoor dat het aantal bewoonde huizen in de stad tot aan de helft gedaald was; het merendeel van die huizen verkeerde in slechte staat. De daling van de welvaart werd mede veroorzaakt door de stadsbranden van 1714 en 1723. Meer dan 130 huizen werden daarbij in de as gelegd. Veel inwoners verloren hun bezittingen en konden hun ambacht niet meer uitoefenen. Als gevolg hiervan leidde het gros van de Weertenaren een zeer armoedig bestaan. De slechte economische positie van Weert zorgde voor een stijging van het aantal Weertenaren dat naar andere gebieden ging om, al dan niet tijdelijk, werk te krijgen. In Holland stond de handel en nijverheid op een aanzienlijk hoger niveau en oefende daarom een aantrekkingskracht uit op de Weertenaren. Hun belangrijkste vestigingsgebied daar was Haarlem en omgeving.

In een lijst van dertig Weertenaren, die burger in Haarlem werden in de periode tussen 1714 en 1786, staan maar liefst zestien kleermakers, waaronder Henricus Houtappels, een kleermaker, die op 17 mei 1732 burger werd van de stad Haarlem. Henricus was de oudere broer van Antonius Houtappels; ze zijn waarschijnlijk samen naar Haarlem gegaan. Antonius Houtappels werd op 24 december 1715 in Weert r.k. gedoopt als zoon van Joannes Houtappels en Agnes Velten. Het beroep van vader Joannes Houtappels is niet bekend. Na hun aankomst in Haarlem hebben Henricus en Antonius waarschijnlijk werk gevonden in één van de vele kleine kleermakerswerkplaatsen, die er toen in een grote stad als Haarlem waren.

Antonius Houtappels trouwde op 6 oktober 1743 voor de schepenen van Haarlem met Hendrikje Heijlmans uit Den Haag. Hendrikje zal voor 1767 zijn overleden, waarna Antonius hertrouwde met Engeltje Gemerts. Antonius en Engeltje kregen in 1767 een zoon Joannes (Jan) die op 28 april gedoopt werd in de r.k. kerk van de statie Het Begijnhof/Sint Jozef in Haarlem. Getuigen bij de doop waren Jacobus Houtappels en Catharina Heisterberg. Jacobus was waarschijnlijk de jongere broer van Antonius, die op 9 december 1718 in Weert gedoopt werd en mogelijk ook van Weert naar Haarlem was gekomen.

Jan Houtappels zal het beroep van kleermaker van zijn vader geleerd hebben en

is van Haarlem naar Eemnes gekomen waar hij op 12 mei 1805 trouwde met Marritje Rijnierse. Marritje was op 20 april 1757 in Blaricum gedoopt als de dochter van Renier Janse Rijnierse en Cornelia Jans de Gooijer. De familie Rijnierse was al voor 1765 van Blaricum naar Eemnes gekomen.

Voor de instelling van de burgerlijke stand in 1811 werd in Eemnes al vanaf 1800 een ondertrouwregister bijgehouden waarin de voorgenomen huwelijken werden geregistreerd. In dit register ligt een los briefje met de volgende verklaring van Cornelis Johannes Voorn, pastoor van de beide Eemnessen.

De ondergetekende geeft hier meden kennis aan 't gemeente bestuer van Eemnes Buijtendijk, dat door hem op den 12 Maij 1805 in de Roomsche Catholijke Kerk van bijde de Eemnessen in den huwelijken staat zijn bevestigt Jan Houtappels, meerderjarige jonkman, geboortig van Haarlem met Merritje Rijnierszen, meerderjarige dogter, geboortig van Blaricum
Actum Eemnes Buijtendijk
Den 12 Maij 1805. Corn: Johs. Voorn
Pastor van bijde de Eemnessen.

Na zijn huwelijk in 1805 begon Jan Houtappels in Eemnes een kleermakerij op Wakkerendijk 14. Dat was in het huis dat van zijn schoonvader Renier Janse Rijnierse was geweest, die het in 1770 gekocht had. Na het overlijden van Renier in april 1805 werd het huis eigendom van Jan Rijnierse, de zwager van Jan Houtappels. Jan Rijnierse overleed in 1820 en het huis kwam toen op naam van de erven Jan Rijnierse. Rond 1823 werd het huis verhuurd aan de familie Koelwijn die hier een aannemersbedrijf begon. Het kan zijn dat dit de aanleiding is geweest dat Jan Houtappels in die periode naar het Hoge Huis op Kerkstraat 3 is verhuisd. Jan is hier in ieder geval nog tot 1841 kleermaker geweest. Op 28 maart van dat jaar kwam Marritje Rijniersen te overlijden en werd de aangifte hiervan gedaan door Jan Houtappels, 74 jaar oud, van beroep kleermaker. Vier jaar later op 4 januari 1845 kwam Jan Houtappels zelf te overlijden. Hij was toen 78 jaar oud en werd nog steeds kleermaker genoemd. In de overlijdensakte staat dat hij was overleden in het huis van de metselaar Jacobus Groen op Wakkerendijk 50 (Stadwijk). Mogelijk dat hij hier op bezoek was, want er zijn geen aanwijzingen dat hij vanuit het Hoge

Foto van de voormalige woning Wakkerendijk 14, die stond op de plaats waar nu De Hooiberg zich bevindt. Hier woonde en werkte van 1805 tot circa 1823 kleermaker Jan Houtappels.

Huis nog ergens anders naar toe verhuisd was. Jan Houtappels en Marritje Rijnierse hadden geen kinderen, waardoor Jan de laatste was in deze familielijn van kleermakers.

Kleermakerij op Wakkerendijk 6

HENK VAN HEES

Op het adres Wakkerendijk 6 vinden we al meer dan 40 jaar de woning van Toon Wortel, de bekende Eemnesser van de mooie boerenwagens. De voorganger van zijn huis is afgebroken in 1968. Daar woonde indertijd klompenmaker Van Aken. Die woning was gebouwd tussen 1885 en 1889. Daarvoor heeft er op deze plek lange tijd geen bebouwing gestaan.

Rond 1720 heeft Willem Verweij, schout van Eemnes, de woning gekocht op de

Foto van de voormalige woning Wakkerendijk 6, waar o.a. klompenmaker Van Aken gewoond heeft. In de 18^e eeuw stond op deze plek een andere woning, lange tijd het domein van kleermaker Jan Gerritse Hemmeling.

hoek van de Wakkerendijk en de Kerkstraat, daar waar Gerard Wortel nu woont. (Kerkstraat 1 / Wakkerendijk 4).

Daarbij moet toen een klein huis gehoord hebben, dat ongeveer op de plaats van de tegenwoordige woning Wakkerendijk 6 heeft gestaan. In een verkoopakte van 1741 wordt dit pand "de kleijne huijzing van den Heer Willem Verweij" genoemd. In 1795 is dit huis nog een keer genoemd bij een verkoop. Daarna vinden we het niet meer terug in de annalen.

In dit kleine huis van de schout Willem Verweij heeft ook een kleermaker gewoond. Dat was Jan Gerritse Hemmeling ook wel genoemd Hummeling of Van den Hemmeling.

Over zijn herkomst is tot nu toe niets bekend. Hij zal rond 1720-1730 geboren zijn. Hij trouwde op 27 januari 1765 in Eemnes-Binnen met Annetje Dirkse Poolman, woonachtig in Eemnes-Binnen, weduwe van Cornelis Evertse Taat. Jan Gerritse Hemmeling woonde toen in Eemnes-Buiten. Mogelijk al op het adres Wakkerendijk 6. De Belastinglijsten van Eemnes-Buiten beginnen pas in 1775. Vanaf dat jaar vinden we Jan Gerritse Hemmeling jaarlijks op het adres Wakkerendijk 6. Afgaande op de belastingaanslagen blijkt hij een middelgrote kleermakerij gehad te hebben. Gedurende de meeste jaren moest hij 14 gulden belasting betalen.

Op 30 september 1781 trouwde Jan Hemmeling voor de tweede keer en wel met Magdalena Cambij (Kambij), gedoopt te Heemstede (N.H.) op 16 december 1742 als dochter van Jan Cambij en Johanna de Slee. Zes jaar later is Jan overleden en hij is in Eemnes R.K. begraven op 29 oktober 1787.

Jan was zelf rooms-katholiek maar zijn beide vrouwen waren dat niet. Voor zover bekend heeft hij geen kinderen nagelaten.

Kleermakerij op Kerkstraat 3

WIEBE VAN IJKEN

JAN VLUG

De derde kleermaker, die in het Hoge Huis aan de Kerkstraat in Eemnes gewoond heeft, was Jan Vlug. Hij was een zoon van de op 14 augustus 1763 in Huizen gedoopte Isak, een kind van Peter Isakse Vlug uit Blaricum en Aaltje Tijmens Timmer.

Isak Vlug was schoenmaker en kwam voor 1794 naar Eemnes om op het adres Wakkerendijk 22 als schoenmaker in zijn levensonderhoud te gaan voorzien. Hier heeft hij slechts korte tijd gewoond. Al in 1800 verhuisde hij naar de Kerkstraat nummer 2a. Isak is drie keer getrouwd geweest. Eerst in 1794 in Eemnes met Wijntje Corver uit Eemnes-Buiten, vervolgens in 1807 in Utrecht met Reintje van der Heiden en voor de derde maal in 1812 in Eemnes met Clasiën Hendrica Zeijdelaar uit Amsterdam.

In de periode tussen 1813 en 1820 verhuisde Isak Vlug opnieuw. Nu van Kerkstraat 2a naar het Hoge Huis aan de overkant van de Kerkstraat op nummer 3. Isak is 65 jaar oud geworden. Bij zijn overlijden op 3 juli 1828

Oude tekening van de Kerkstraat in Eemnes. Kleermaker Jan Vlug heeft op verschillende plaatsen in de Kerkstraat gewoond.

Toon de Jong maakte deze tekening van het Hoge Huis op Kerkstraat 3. In het verleden hebben in dit eeuwenoude pand diverse kleermakers gewoond o.a. Jan Schouw.

in Eemnes staat vermeld dat hij schoenmaker was en woonde in het Hoge Huis op Kerkstraat 3.

Uit het eerste huwelijk van Isak met Wijntje Corver waren vijf kinderen geboren, waaronder de op 23 september 1802 in Eemnes gedoopte Jan Vlug. Jan volgde niet de voetsporen van zijn vader door schoenmaker te worden, maar koos voor het beroep van kleermaker. Voor zijn trouwen, toen hij nog bij zijn ouders op Kerkstraat 3 woonde, werd hij al kleermaker genoemd. Hij trouwde op 28 april 1827 in Eemnes met Elisabeth Boelhout, de dochter van bakker Jan Boelhout en Claartje Jacobse van de Vuurst. Na hun huwelijk gingen Jan en Elisabeth op Wakkerendijk 17/19 wonen. Hier werden hun drie kinderen geboren, twee dochters en een zoon. Hun tweede kind was de op 3 september 1830 in Eemnes geboren zoon Jan die geen kleermaker werd maar arbeider en/of slager.

Jan sr. verhuisde met zijn familie rond 1834 van Wakkerendijk 17/19 naar het huis van zijn schoonmoeder op Kerkstraat 8-12. Hier hebben ze niet zo lang ge-

woond, want al voor 1846 verhuisden ze naar het Hoge Huis op Kerkstraat 3. Waarschijnlijk zijn ze na het overlijden van kleermaker Cornelis Brundel, die op Laarderweg 4-10 woonde, rond 1855 hier naartoe verhuisd. Aan het eind van zijn leven heeft Jan bij zijn zoon op Laarderweg 3 ingewoond. Bij het samenstellen van het nieuwe bevolkingsregister in 1860 werd vermeld dat hij hier op 1 januari woonde.

Jan Vlug werd niet oud. Hij stierf al op 15 februari 1860 in Eemnes op 57-jarige leeftijd; hij was toen van beroep 'kleedermaker' en stierf op het adres Kerkstraat 20/22. Hij werd op de Algemene Begraafplaats van Eemnes begraven. Elisabeth Boelhout overleed negen jaar later op 3 augustus 1869 in Eemnes en werd als Lijsje Boelhout op de Algemene Begraafplaats van Eemnes begraven.

Opvallend aan de levensloop van Jan Vlug is dat hij zo vaak verhuisd is. Hij was waarschijnlijk een arme kleermaker die zich geen eigen kleermakerswerkplaats heeft kunnen veroorloven.

Kleermakerij op Kerkstraat 3

Wiebe van IJken

JAN SCHOUW

Het Hoge Huis in de Kerkstraat was een gewild adres voor kleermakers in Eemnes. Behalve Jan Houtappels woonden hier nog meer kleermakers. Eén van hen was Jan Schouw, een afstammeling van de familie Schouw uit Huizen.

In de 18e eeuw woonde een zekere Jan Dirksz Schouw (beroep onbekend) in Huizen. Hij was in 1752 getrouwd met Willemkje Jans Vos, ook uit Huizen. Na het overlijden van Willemkje in 1786 is hij nog dat zelfde jaar hertrouwd met Geertje Gijsberts Schaap, eveneens uit Huizen. Uit het eerste huwelijk was een dochter geboren en uit het tweede huwelijk werden 5 kinderen geboren, waaronder Dirk Jansz Schouw, geboren 6 mei 1770 in Huizen. Dirk Jansz werd kleermaker van beroep en heeft waarschijnlijk voor zijn trouwen in Amsterdam gewerkt. Hier zal hij Jannetje Klein uit Weesp hebben ontmoet, die in Amsterdam op de Keizersgracht bij de Rheestraat woonde. Ze gingen op 9 oktober 1795 in Amsterdam in ondertrouw en trouwden een dag later in Huizen.

Dirk en Jannetje zijn in Huizen gaan wonen, waar een jaar later hun eerste kind werd geboren.

Hierna kregen ze nog zes kinderen waaronder Jan, die op 13 september 1802 in

Huizen gedoopt werd. In 1807, toen Jan Schouw vijf jaar was, kwam zijn moeder te overlijden en een jaar later hertrouwde zijn vader met Cornelia Gerarda Muller, ook uit Amsterdam. Zij was weduwe van Jan Evertsz van der Linden uit Nijkerk.

Jan Schouw werd net als zijn vader kleermaker en besloot om naar Eemnes te gaan. Daar trouwde hij op 3 oktober 1829 met Evertje Dekker, de dochter van de dagloner Gerrit Frans Dekker en Cornelia van de Kuinder. Gerrit Frans Dekker woonde in Eemnes-Binnen en had hier op 28 februari 1802 zijn vijf dagen daarvoor geboren dochter Evertje laten dopen. Jan en zijn vrouw Evertje gingen na hun huwelijk in het Hoge Huis op Kerkstraat 3 wonen. Hier oefende Jan Schouw zijn beroep als kleermaker uit.

Het gezin van Jan Schouw en Evertje Dekker werd gezegend met vier kinderen. Het tweede kind was de op 28 maart 1833 in Eemnes geboren Gerrit Frans Schouw. Hij werd geen kleermaker, maar ging naar Aalsmeer om daar als bakkersknecht zijn brood te gaan verdienen. Gerrit Frans werd slechts 42 jaar oud. Hij kwam op 12 mei 1880 in Haarlemmermeer te overlijden. Wat er precies is gebeurd, is niet duidelijk, maar hij werd: 'opgevest uit een sloot gelegen in deze gemeente hoek Bennebroekerweg en Slotertogt'. Volgens de overlijdensakte was hij niet gehuwd.

Geen van de kinderen volgden hun vader als kleermaker op.

Opvallend is nog dat Jan Schouw in een belastingregister uit 1872 omroeper in Eemnes wordt genoemd. Hij deed dit blijkbaar naast zijn werk als kleermaker.

Evertje Dekker overleed op 74-jarige leeftijd op 6 december 1876 in Eemnes en werd op de Algemene Begraafplaats van Eemnes begraven. Jan Schouw overleefde zijn vrouw nog zes jaar en overleed op 31 maart 1882 op 79-jarige leeftijd in Eemnes. Ook hij werd op de Algemene Begraafplaats begraven. Hij werd bij zijn overlijden nog steeds kleermaker genoemd. Een beroep, dat hij dus blijkbaar tot op hoge leeftijd heeft kunnen uitoefenen.

“O, kom er eens kijken, wat ik bij de kerstboom vind”

Helaas is het niet gelukt om het Eemnesser Namenboek dit jaar nog in de verkoop te brengen, zodat belangstellenden het als Sinterklaas- of kerstgeschenk konden krijgen. O.a. door de coronacrisis is de afronding van dit speciale boek vertraagd. Er wordt nog alles aan gedaan om er een mooi boekwerk van te maken! Naar verwachting zal het binnen enkele maanden klaar zijn. Dan zal beslist worden wanneer de presentatie zal zijn.

Het boek zal naast veel gegevens over huis-, straat-, water- en poldernamen in Eemnes veel prachtige illustraties bieden. Zowel oude kaarten als actuele foto's maken het tot een aantrekkelijk lees- en kijkboek. Dus nu eerst nog iets om naar uit te kijken en mogelijk als de coronatijd voorbij is, iets om van te genieten!

De auteurs en medewerkers aan het Eemnesser Namenboek

Nieuwjaarsreceptie HKE gaat niet door

Het is binnen de Historische Kring Eemnes een goede traditie om op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar een Nieuwjaarsreceptie te houden. Maar helaas zullen we deze traditie dit jaar niet in ere kunnen houden!

We gaan ervan uit dat we ook begin januari nog te maken zullen hebben met een anderhalvemetersamenleving. De ruimte in onze Oudheidkamer is niet geschikt om een grotere groep mensen te ontvangen. Daarom hebben we helaas moeten besluiten om de receptie niet te laten doorgaan. Laten we hopen dat we volgend jaar deze goede traditie weer kunnen oppakken.

Ondanks de coronaperikelen wensen we u fijne feestdagen en een gezond en gelukkig 2021.

Bestuur van de Historische Kring Eemnes

Boter en een snoek voor de proost

Eemnesser leengoed van het Kapittel van Sint-Jan sinds 1369

JAAP GROENEVELD

In HKE 2019-4 verscheen mijn verhaal over de grond, die Pieter en Beatrijs in 1269 in erfpacht verkregen van de deken van het Kapittel van Sint-Jan in Utrecht. De betreffende erfstrook staat bekend als Brouwers en Bots Erf. De tegenwoordige boerderij "Op hoop van beter", Meentweg 75, staat daarop. Ten noorden daarvan ligt Breunings Erf (of Brunings Erf), dat 100 jaar later leengoed blijkt te worden van de proost van het Kapittel van Sint-Jan. Dit artikel gaat nu in op dit erf en het is praktisch de tweede helft van het verhaal dat ik reeds op 14 september 2019 aan het eind van de allegorische optocht in de Feestweek 'Eemnes 1269-2019 – Buitengewoon Eemnes' aanbood aan burgemeester Van Benthem en onze voorzitter, Liesbeth Lemckert. Het verscheen reeds integraal in Tussen Vecht en Eem 2019-4.

De Sint-Janskerk in Utrecht door Jacobus Stellingwerf (1667-1727) (coll. Universiteitsbibliotheek Leiden).

PROOSDIJGRONDEN

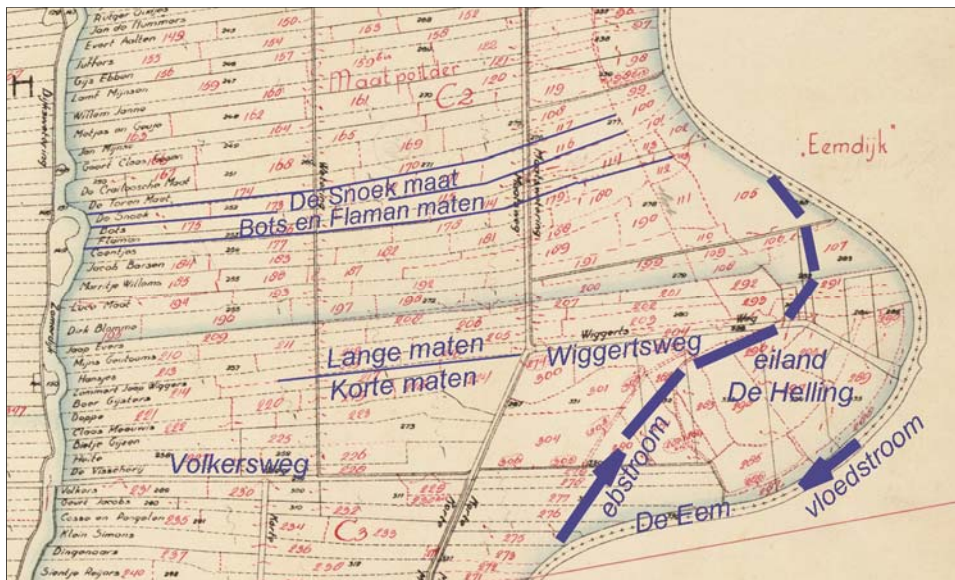
Voor de uitleg van wat het kapittel van Sint-Jan was, verwijs ik naar HKE 2019-4. Hier volgt eerst nog enige uitleg over het grondbezit en de verhoudingen met gebruikers ervan. Om in het levensonderhoud van de twintig kanunniken te voorzien was door de bisschop bij de stichting aan het kapittel een aantal goederen geschonken, de zogenaamde 'dos'. Daar werd in de loop van de tijd nog het één en ander aan toegevoegd. Aan het hoofd van de kanunniken stond de proost die de verantwoordelijkheid had voor hun geestelijke en lichamelijke welzijn. Daarnaast kwam later de deken naar voren als vertegenwoordiger van de kanunniken in de relatie met de proost.

Problemen over gebruik van de middelen van het kapittel maakten dat de bezittingen van de 'Heren van Sint-Jan te Utrecht' in de loop van de tijd werden verdeeld in die van de proost (proosdijgoederen) en die van deken en kanunniken. Al deze goederen werden gebruikt door anderen, waarbij verschillende relaties tussen de gebruikers en het kapittel bestonden. In verband met die verschillende relaties bestaan ook verschillende vormen van vergoeding. Pacht en erfpacht laten we hier nu buiten beschouwing. Er waren ook andersoortige relaties met bijbehorende vergoedingen, ook in Eemnes. Bij Breunings Erf ging het om 'leengoed' zoals we hieronder verder zullen zien. Na de Reformatie, die begon in 1579, vielen de Utrechtse kapittelgoederen en -rechten toe aan de Staten van Utrecht, maar ze bleven als één geheel beheerd.

In mijn eerdere artikel heb ik de vijf erfpachtoorkonden behandeld die waren overeengekomen met de deken namens de Heren van het Kapittel van Sint-Jan. Daarin bleken de eigenaren of gebruikers van aangrenzende grond van doorslaggevend belang, met name die aan de noordzijde. De genoemde namen konden in verband worden gebracht met de namen die werden genoemd in de belastingregisters ('leggers' of 'blaffaards') van het 'morgengeld' tot en met 1511 en het 'oudschildgeld' van 1536 en 1548.

Eemnes komen we ook tegen in verband met het proosdijgoed (*de bonis prepositure*). In het bijzonder betreft dit leengoed, waarbij het enerzijds gaat om een leenovereenkomst over 1½ akker en anderzijds om de jaarlijkse afdracht van 'de helft van een vierdel boter'.¹ Een 'vierdel / vierendeel boter' is een botermaat die in Utrecht gelijk stond aan 68 pond, c.q. 33,6 kg. Dit leengoed en de plaatsbepaling uit een overgeleverde registratie van proosdijgrond blijkt, samen met het spoor van namen in de belastingleggers in relatie tot Breunings Erf, ons rechtstreeks te leiden naar de begintijd van Eemnes in de 14^e eeuw.

Kaart: Fragment van een kadastrale kaart uit 1941 (Archief Eemland, nr. 1001-456) met oude perceelindeling uit 1824 (rood) en de nieuwe volgens de Ruilverkaveling Eemnes van 1939 (zwart). Dit gedeelte toont de maatlanden, die soms afwijkende namen hebben van die van de erven, zoals Flaman Maat in het verlengde van Brouwers en Bots Erf en De Snoek (Maat) in dat van Breunings Erf.

BREUNINGSERF

Op 16 augustus 1369 droeg Evert Gijsbertsz zijn land te Eemnes van ruim 1½ akker groot op aan de proost van Sint-Jan.² In 1415 heeft 'Ghyse Evertsz op Emenisse' een leen voor een half vierendeel boter. Daarna blijkt in 1474 'Bruno de Emnesse' ook de helft van een vierdel boter te moeten afstaan.³ Bij nader onderzoek blijkt deze Bruno jaarlijks in de rekeningen van het kapittel van 1440 tot en met 1521 voor te komen onder de kop *De bonis prepositure* (Proosdijgoed).⁴ Het is aannemelijk dat onder zijn naam de afdracht is voortgezet nadat hij al was overleden.

Dat 'opdragen' betekent dat Evert zijn eigen grond (*allodium*) aan de proost gaf met de bedoeling dat hij de grond als leen terug ontving en leenman van de proost werd. De bedoeling was dat met zo'n transactie de relatie tussen beide mannen werd vastgelegd. Hij moest daarvoor jaarlijks een vergoeding geven om die relatie te bevestigen, in dit geval een half vierendeel boter. Het was een soort erfpachtrelatie, maar dan met meer status. Vermoedelijk zocht Evert bescherming van de mach-

tige proost. Dit opdragen kan er echter ook op wijzen dat Evert op eigen gezag de grond heeft ontgonnen of laten ontginnen, waarna hij genoodzaakt werd deze leenrelatie aan te gaan.⁵

Bij een leen hoorde ook dat bij overlijden van de leenman, de leenheer het 'heergewaad' terug kreeg. Dat is van oorsprong de uitrusting ten behoeve van de herendienst, maar later is dat in een andere vorm gegoten – bijvoorbeeld een geringe afdracht in natura – onder dezelfde naam en naar rato van de omvang van het leengoed. We zullen dit alles nog tegenkomen.

In relatie tot Breunings Erf komen we een opvallende opeenvolging van de (hedendaags geschreven) namen Gijsbert Everts en Evert Gijsberts tegen in de belastingregisters en de erfpachtoorkonden van 1357 en 1398. In de tabel volgt een overzicht daarvan.

JAAR	NAAM VAN DE GEBRUIKER OF EIGENAAR (OPMERKING)
1357 Ep	Everard Gijszoon (Everardi fili Ghisonis)
1369 Lr	Evert Gijsbertsz draagt 1½ akker op aan proost
1398 Ep	Ghysbert Eberts soen
1415 Gl	Ghyse Evertsz op Emenisse (½ vierendeel boter)
1446 M	Bonic Jacobs, Claes Ebbe e.a. (gebruikers) ⁶
1456 M	Bronnick / Brunick Jacopsz ⁷
1469 Lr	Gijsbert Claese overleden (½ vierdel boter en snoek)
1470 M	Gijse Evertsz ende Claes Ebbensz erfgen. ⁸
1474 Gl	Bruno de Emnesse betaalt ½ vierdel boter (1440-1521)
1501 M	Ghijse Evertsz ende Claes Ebbesz erve; Margriet Brunincx (gebruiker) ⁹
1511 M	Ghijse Evertsz ende Claes Ebbesz erve ¹⁰
1536 Os	Margriet Bruenis Lant; Margriet Brunis (gebruiker)

Tabel met belangrijke behandelde namen in relatie tot Breunings Erf. Globale aanduiding bronnen: Ep = Erfpachtoorkonden; Gl = Goederenlijst (Muller); Lr = Leenregister; M = Morgengeld; Os = Oud-schildgeld.

In de oudste erfpachtoorkonde over 'de vier akkers' (Brouwers en Bots Erf) van 24 juni 1357 staat (vertaald uit het Latijn): 'die gelegen zijn in Eemnes naast het land

van Volquinus de zoon van Nanne Berthonis soen aan de zuidzijde en naast het land van Everard de zoon van Ghiso [Everardi fili Ghisonis] aan de noordzijde'.

De andere akte betreffende de vier akkers van 15 juni 1398 schrijft: '(...) quam int gherecht Lambert Ricouts soen en beleyde (...) in Emenesse tusschen lande Bertouds Rutghers soen aen die zuudzijde ende Ghysbert Eberts soen aen de noertzijde (...) om enen jaerlixen pacht of een jaerlixen pensie. also om vier en twijntich pont payments dat tutrecht ghenghe en ghane [gangbaar] is (...)'

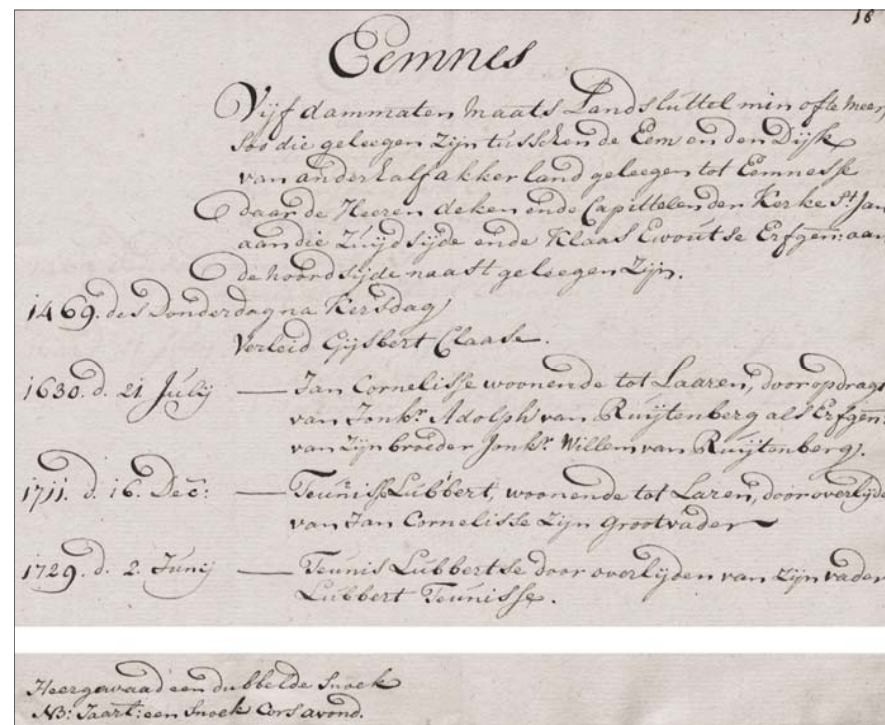
Belangrijker is hier dat aan de noordzijde Everard Gijszoon (zoon van Ghiso) voorkomt als naast gelande in de oorkonde van 1357. Hem mogen we als dezelfde beschouwen als Evert Gijsbertsz die in 1369 leenman werd van de proost. Gijsbert Eberts soen uit de oorkonde van 1398, die ook als naast gelande was genoemd, zal evenzo dezelfde zijn als Ghyse Evertsz op Emenisse, die in 1415 een half vierendeel boter moest afdragen. We mogen aannemen dat Ghyse Evertsz op Emenisse, die in 1415 is genoemd, de zoon is van Evert Gijsbertsz uit 1369. Dat kan als Evert net begon en Ghyse aan het eind van zijn werkzame leven was.

In de registratie van het morgengeld van 1502 werd dit land 'Ghijsse Evertsz ende Claes Ebbesz erve' genoemd, terwijl Margriet Bruninx gebruiker is. Kortom, via 'Ghyse Evertsz op Emenisse' zijn er belangrijke aanwijzingen dat Breunings Erf het proosdijland is dat grenst aan Brouwers en Bots Erf. Dat is op zich niet vreemd, want in een eeuw tijd vanaf midden 12e eeuw tot 1249 werden er met hulp van de bisschop als bemiddelaar regelingen getroffen tussen proost en kapittelheren om de goederen onderling te verdelen. De vraag is wel of dat hier van belang is als Evert in 1369 zijn eigen grond schenkt aan de proost. Of was hij hier toch illegaal gaan ontginnen in kapittelgrond? Dat zou heel goed kunnen omdat de grond lag naast de grond die eigendom was van het kapittel.

Hoe zit het dan met Bruno de Emenesse, latijns voor 'Bruin van Eemnes'? Er komt in de registers op het morgengeld en het oudschildgeld geen Bruno voor, noch een Bruin. Wel echter Margriet Brunis als gebruiker in die van het oudschildgeld 1536. De erfgenamen van Elbert Jacobsz, Bartelmeus Claes, Steven van [Antorb?] worden daarbij genoemd als 'eigenaren'. In twee overzichten met betrekking tot de afrekening van het morgengeld van (de 'zetting' van) 1456 blijkt de aannemelijke vader van Margriet voor te komen als Bronnick Jacops, resp. Brunick Jacops als enige geregistreerde. Hij treedt blijkbaar op als eigenaar en gebruiker. In de legger van 1446 wordt hij geschreven als Bonic Jacobs, die samen wordt genoemd met Claes Ebbe en enkele anderen. Omdat de rekeningen van het kapittel in het Latijn waren mag gerust worden aangenomen dat Bruno de Emenesse dezelfde is als Brunick Jacops. De vernoeming van het land als Bruenis Lant, later Br(e)unings Erf, is in dit verband ook overduidelijk. Er is in Eemnes op geen andere plaats die verbinding te leggen. Maar er is meer.

BOTER EN SNOEK VOOR DE PROOST

Zekerheid vinden we in het 'Repertorium op het leenregister' van de proosdij (1622-1811). Daarin zitten twee pagina's voor afzonderlijke goederen in Eemnes¹², die echter samen op het gehele land van 1½ akker slaan en daarmee de verbinding leggen tussen de drie eerdere vermeldingen uit 1369, 1415 en 1474. Folio (blad) 19 geeft in principe het hoofdbestanddeel van het hele erf aan: 'Anderhalven akker land min vijf dammaten luttel min ofte meer, gelegen tot Eemnes, daaraan die Zuidzijde 't Capittel van St. Jan en Noordwaards de Erfgen[amen]: van Klaas Ewout [se] naast gelegen zijn.' Onderaan de pagina staat: 'Heergewaad een Vierendeel Boter. NB: Jaarl[ijks]: ½ Vierendeel'. Aan duidelijkheid laat dit niets te wensen over. Onder de kop volgt een lijst met een paar verwijzingen naar overdrachten en verdelingen die er hier niet toe doen.

Pagina uit het repertorium op het leenregister met betrekking tot het maatland De Snoek, oorspronkelijk behorend bij Breunings Erf (Het Utrechts Archief, toeg. 222, inv. 779, folio 18; lege bladruimte hier verwijderd). NB: Op folio 19 staat bovenaan Klaas Ewout in plaats van Klaas Ewoutse.

Folio 18 gaat over 'Vijf dammaten maats lands luttel min ofte meer, soo die gelee- gen zijn tusschen de Eem en den Dijk van anderhalf akker land geleege tot Eem- nesse (...)’ met dezelfde strekking als boven. ‘Den Dijk’ is hier de Zomerdijk. On- deraan staat nu: ‘Heergewaad een dubbelde snoek. NB: Jaarl: een snoek Corsa- vond’. Kortom, de proost werd met Kerst getrakteerd op een snoek.

Laat nu het betreffende maatland, dat als hooiland ten oosten van de Zomerdijk lag en gewoonlijk ook de naam van het erf kreeg, dus ‘Breunings Maat’, in de latere lijs- ten met landerijnamen ‘De Snoek’ of ‘Snoek(s)maat’ worden genoemd. Volgens Wie- be van IJken is in overzichten steeds ‘Brunings maat’ e.d. geschreven, maar pas in 1942 verschijnt de naam op de overzichtskaart van de Ruilverkaveling "Eemnes" (zie ook het kaartje). De naam zal in de volksmond bekend zijn geweest. De beide delen kregen, blijkens de verwijzingen op beide folio's van 21 juli 1630, verschillende leen- mannen. Toen kreeg Jan Cornelisse te Laren het maatland toebedeeld, terwijl Gijsbert Jacobse de erfstrook aan de westzijde van de Zomerdijk behield.

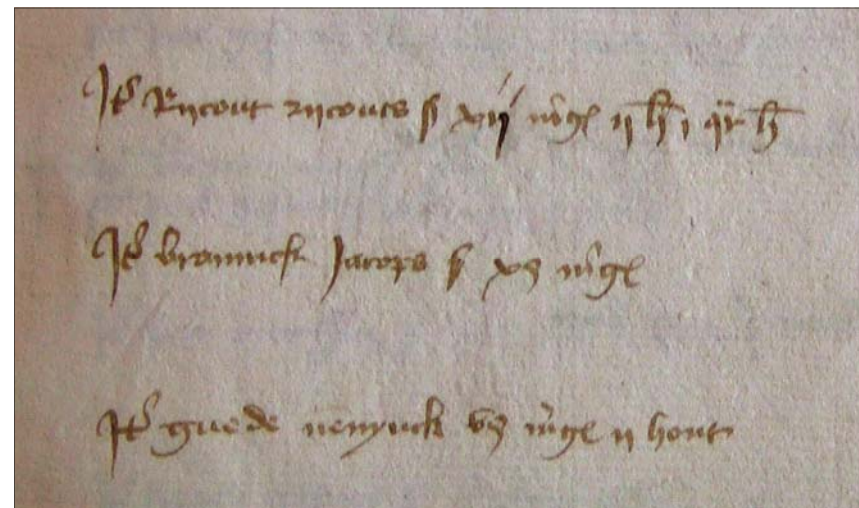
Opmerkelijk genoeg komen in dit Repertorium alleen bij Eemnes twee verwij- zingen voor die gaan over een tijd ver vóór het begin van het repertorium. Bij beide verwijzingen gaat het om hetzelfde: dat Gijsbert Claese in 1469 op de donderdag na Kerstmis is overleden. Hij was blijkbaar tot dan leenman van beide delen. De omschrijvingen in de kop dateren mijns inziens uit de 15e eeuw vanwege de ver- wijzing naar 1469. Het leveren van de ‘dubbele snoek’ als heergewaad bestond blijkbaar al in 1469, wat erop duidt dat er toen al een wezenlijk en aanwijsbaar stuk maatland bij het erf hoorde. De proost moest toen dus nog twee (dubbelde) snoeken verteren.

EEN PAAR VRAAGTEKENS

Er is wel iets dat om opheldering vraagt. We zien in de legger van 1536 een om- vang van 2½ akkers en in 1470 en 1511 13½ morgen, wat ruwweg overeenkomt met die 2½ akker bij ca. 5 morgen per akker in oudere leggers. Wij zagen in 1369 1½ akker, maar ook nog in de beschrijving in het repertorium. Waarschijnlijk is het erf eerst 1½ akker breed geweest in de tijd van Gijsbert Evertsz (1415) en zijn vader Evert Gijsbertsz (1369). Gedeelten van erven konden afgescheiden worden en ge- combineerd worden met een naastliggend erf. Ergens onderweg is het blijkbaar uit- gebreid met één akker, waarmee Claes Ebbesz van doen had, ten koste van het naastliggende erf. Vervolgens wordt aan de combinatie gerefereerd als ‘Ghijsse Evertsz ende Claes Ebbesz erve’. Het recht van de proost blijft niettemin gelden voor 1½ akker binnen dat gecombineerde erf.

Het is niet uit te sluiten dat Klaas Ewout[se] die in het 'Repertorium op het leenre- gister' is genoemd, dat teruggrijpt op gegevens van 1469 en daarvoor, dezelfde is als Claes Ebbesz. In middeleeuws schrift komen de w en bb soms heel dicht bij el- kaar, zeker als het kriebelig is geschreven. Voorbeelden van verschrijvingen bij ko- piëren zijn legio, maar zo'n veronderstelling is natuurlijk geen bewijs. Helaas kun- nen we het niet nakijken, want het oorspronkelijke document is verdwenen. Het zou mooi zijn, maar we hebben het niet echt nodig.

Klaas Ewout[se], in het in 1622 opgestelde leenregister van de proosdij, is aan- nemelijk de vader van Gijsbert Claese (†1469) en hij zal een generatie eerder heb- ben geleefd. Over Gijsbert Claese valt niet veel meer te zeggen dan dat hij de twee eerste namen van de naamgevers van het erf draagt. Het kan toeval zijn, maar er kan ook iets doorklinken van het resultaat van huwelijkspolitiek en strategische naamgeving van kinderen in verband met te verwachten erfenissen. Dat was ge- woon in die tijd.

Fragment uit een rekening van het morgengeld van de zetting van 1456 (Het Utrechts Ar- chief, toeg. 58, inv. 334). Bovenaan 'rycout rycouts' (= Brouwer en Bots Erf), midden 'bronnick jacops' en onder 'guede nenynek'.

BESLUIT

Mijns inziens heb ik hier bewezen dat de anderhalve akker en de daarbij behoren- de rechten op de jaarlijkse boter en de snoek binnen Breunings Erf vielen. Dat de

Snoek Maat daaraan zijn naam ontleende is een bevestiging, maar ook een fraaie kers op de taart waar een onderzoeker gelukkig van wordt.

Voor dit deel ben ik met name Wiebe van Ijken zeer erkentelijk voor het werk dat hij – voor een ander doel – deed aan het overzicht van erven met hun gebruikers en eigenaren. Rom van der Schaaf hielp mij in 2019 met de oudste leggers. Dank ben ik ook verschuldigd aan prof. dr. Piet Leupen, emeritus hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, in verband met opmerkingen over enkele middeleeuwse eigenaardigheden in verband met leengoederen.

LITERATUUR

- S. Muller Fzn, 'Het recht der keurmedigen in Gooiland', in: *Verslagen en Mededelingen Oud-Vaderlandsch Recht*, deel III, no. III, p. 594-596.
- E.N. Palmboom, *Het Kapittel van Sint Jan te Utrecht*, Hilversum 1995.
- J. Groeneveld, 'De grond van het Kapittel van Sint-Jan in Eemnes – De erfpacht van 1269 in 'themenesse' en boter bij de vis', in: *Tussen Vecht en Eem* 36 (2019) 4, p. 323-335.

BRONNEN EN BRONBEWERKINGEN

- Archief 'Kapittel van Sint Jan te Utrecht' (1085-1811), Het Utrechts Archief (HUA), toegang 222.
- Archief 'Staten van Utrecht in de landsheerlijke tijd' (1375-1581), HUA, toeg. 58.
- F. Ketner, Oorkondenboek van het Sticht van Utrecht, deel III (1249-1267), deel IV (1267-1290) en deel V (1291-1296 [lees 1300]), 's-Gravenhage 1954, 1954, resp. 1959.
- S. Muller, 'Lijst van goederen en rechten behorende aan de proosdij van St. Jan te Utrecht in de 15^e eeuw', in serie overdrukken in Collectie Muller; HUA Bibl. 26705 (Goederenlijst).
- W. van Ijken, overzicht in spreadsheet, waarin eigenaren en/of gebruikers van gronden volgens de leggers van het morgengeld en het oudschuldgeld worden gekoppeld aan de betreffende erfstroken van Eemnes; begin 2020 omvatte dit morgengeld 1446, 1456. 1470 en 1511, oudschuldgeld 1536, 1548, 1599, 1735 (Binnendijk) 1716 (Buitendijk). Vanaf hier zijn de ervennamen bevroren en bekend (zie o.a. Mijnsen-Dutilh (2007), p. 223-231).

NOTEN

1. HUA, toeg. 222, inv. 149; Muller (Goederenlijst), p. 256 en 266;
2. Palmboom (1993) p. 193; HUA, Toeg. 222, inv. 976-1, f6r.
3. Muller (Goederenlijst), p. 266.
4. UA toeg. 222, inv. 149-2 t/m 149-5, Rekeningen van de Grote Kamer; komt niet voor in 149-1, maar daarin wordt geen proosdijgoed vermeld. Palmboom observeerde dat goederen in natura niet altijd werden vermeld. De proost had in elk geval een eigen leenre-

gister van 1362 tot 1382 (zie hierboven inv. 976-1), mogelijk ook nog later, wat verklaart dat in inv. 149-1 (1379-1436) niets is vermeld.

5. Informatie van prof. dr. P. Leupen dd 13-6-2019.
6. HUA toeg. 58, inv. 332.
7. HUA toeg. 58, inv. 334, scan 71, resp. inv. 336, scan 50.
8. HUA, toeg. 58, inv. 346.
9. HUA, toeg. 58, inv. 349.
10. HUA, toeg. 58, inv. 352.
11. HUA, toeg. 222, inv. 730-2.
12. HUA, toeg. 222, inv. 977, f. 18r en 19r. Het repertorium geeft per stuk onroerend goed aantekeningen van bepaalde handelingen met de datum daarvan.

Wie wil ons blad gaan opmaken?

Wie o wie??

Hans van Gelder vervangen is niet eenvoudig, dat snappen we best, maar

Durf jij het te wagen om vier keer per jaar de opmaak van het kwartaalblad van de Historische Kring Eemnes te verzorgen?

Grafische kennis helpt zeker.

Wil je meer weten, bel of mail dan met:

Liesbeth Lemckert

(035) 531 1913

voorzitter@historischekringeemnes.nl

75 JAAR VRJHEID

Interview met Kees Hoofd over zijn herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog

In het kader van de herdenking van 75 jaar Bevrijding heb ik een interview gehad met Kees Hoofd. Hij is geboren op 5 juli 1934 als zoon van Cornelis (Kees) Hoofd en Catharina Hilhorst. Zijn geboortehuis was de oude herberg “t Zwaantje” op Wakkerendijk 258. Daar groeide hij op in een gezin van twaalf kinderen. Toen de oorlog begon, was Kees nog geen zes jaar oud. Bij de Bevrijding was hij bijna 12 jaar. Met dit interview heeft hij dus aangegeven hoe hij de oorlog als kind heeft ervaren. Op een aantal punten heb ik de verhalen van Kees aangevuld met informatie uit andere bronnen. Kees is in 1964 getrouwd met Trees de Kort. Hij bleef met haar wonen in zijn ouderlijk huis op Wakkerendijk 258. Ze kregen er vier dochters. In 2016 zijn Kees en Trees verhuisd naar een woning aan de Zaadkorrel in Eemnes.

HET BEGIN VAN DE OORLOG EN DE KOMST VAN VEEL VLIEGTUIGEN

Ik herinner me vliegtuigen, die laag over de polder vlogen toen de oorlog uitbrak. Soms beleefde ik daarbij angstige momenten. Ik hoor nog het geritsel door de bomen terwijl ik in bed lag. Dat kon materiaal van vliegtuigen zijn. Ik zie nog een

De woning Wakkerendijk 258, waar Kees Hoofd in 1934 geboren werd en waar hij tot 2016 woonde. Deze foto is van circa 1930.

stuk van een vliegtuig, dat op de dijk bij Schotsman lag. Dat moet geweest zijn van het vliegtuig, dat is neergestort achter het kerkhof op de Laarderweg (13 mei 1943) of van het vliegtuig, dat neerstortte in het land van Jaap Verdegaaal, links van de Anna Louwenweg (20 februari 1944). Bij dat laatste vliegtuig zijn wij, een tijdje nadat het was neergestort, nog wezen scheumen. Er was een grote krater maar van het vliegtuig was niet veel meer te zien.

Ik ging graag overal scheumen. Mijn broers Aart en Jan ook. Soms vonden we stokjes met kruid. Die bracht Aart dan tot ontploffing in een pijp in de heulsloot.

VADER EN BROER WIM WERKTEN BIJ DE PUEM.

Mijn vader heeft altijd bij de PUEM gewerkt (Provinciale Utrechtse Electriciteits Maatschappij). Hij kon de hele oorlog gewoon doorwerken. Toen de Duitsers zoveel mogelijk verduistering wilden, is hij erg druk geweest om overal de stroom af te halen.

Vader had voor de oorlog al een dienstauto van de PUEM. In de laatste periode van de oorlog kon hij die niet meer gebruiken. De auto heeft toen tot het eind van de oorlog op blokken bij ons op de deel gestaan. Tuinder Koot heeft nog eens de dynamo uit onze auto gebruikt om weg te kunnen komen met zijn auto.

Mijn broer Wim was 15 jaar ouder dan ik en hij werkte ook bij de PUEM. (Wim Hoofd schreef hierover in zijn levensverhaal. Hij vertelde dat de Duitsers op een gegeven moment wilden dat alles zwaar verduisterd werd. Hij moest toen met de medewerkers van de PUEM alle zekeringen uit de elektriciteitspalen halen, zodat de mensen geen elektrisch licht meer hadden. Dat moest gebeuren voor alle aan-

sluitingen, uitgezonderd de bakkers. Er waren mensen, die soms stiekem een ladder tegen de paal zetten en er weer een zekering in draaiden voor hun aansluiting. Dat was natuurlijk verboden!)

Omdat vader werk had, hebben wij bij ons thuis de hele oorlog door geen honger gehad. Vader had altijd aardappelen in een kuil in de tuin. Op een keer waren die gestolen. Dat vond hij heel erg!

MOEDER TIJDENS DE OORLOG

Moeder zei wel eens: "Als het verkeerd uitpakt, ben ik alles kwijt". Het is gelukkig nooit misgegaan. Moeder vond het een nare tijd. Maar ze kon het allemaal goed aan. Ze zag nergens tegenop. Ze is eens op de fiets naar Bunschoten gegaan om lucifers te ruilen.

Op een keer werd de fiets van mijn vader van de dam meegenomen door een Duitse soldaat. Het was een dienstfiets van de PUEM. Moeder zag het en ging de Duitser achterna. Bij de grens met Baarn haalde zij de Duitser in. Ze vertelde hem dat dit de fiets van haar man was, die bij de PUEM werkte en voor het licht moest zorgen en dat hij die fiets hard nodig had voor zijn werk! Ze dreigde dat ze naar de Ortscommandant zou gaan wanneer hij haar de fiets niet gaf! Ze drong zo aan dat ze de fiets terugkreeg!

MENSEN OVER DE VLOER

Er kwamen bij ons thuis geregeld mensen om te slapen. Die kwamen dan bijvoorbeeld terug van een voedseltocht naar het oosten. Ik herinner mij nog een moeder met een klein kind. Met sommige van die mensen hebben we ook na de oorlog nog contact gehouden, zoals bijvoorbeeld met de familie Bonenkamp.

Wij hebben geen evacués in huis gehad. Die waren wel bij onze burens Seldenrijk en Hilhorst. We hadden wel een paar keer onderduikers. Er is een vrouwtje bij ons in huis geweest, waarvan de man in het Kamp Amersfoort zat. Hij heette Jan Bremer. Zijn vrouw had een jonge hond. Als die scheet, zetten we een vlaggetje op de drol. Jan Bremer is op een gegeven moment uit het Kamp Amersfoort gevlucht. Daarna is hij naar ons toegekomen.

Tijdens de oorlog kreeg mijn zus Rie kennis aan Jan Wiggerts, die in de buurt woonde, op Wakkerendijk 232. Daardoor groeiden onze contacten met die familie. Bij Jan Wiggerts hadden ze een kuil onder de loods, waarin onderduikers zich kon-

Het gezin Hoofd, waarin Kees opgroeide. Op de achtergrond de volgende broers en zussen: v.l.n.r. Rie – Jan – Corrie – Arie – Bep – Jo – Wim. Op de voorgrond: v.l.n.r. zittend vader Kees Hoofd (1890-1984) met voor hem To, moeder Catharina Hoofd-Hilhorst (1895-1974) en naast haar Kees en Miep. Deze foto is gemaakt in 1940.

den verstoppen als er gevaar dreigde. In onderling overleg is op een gegeven moment besloten dat Jan Bremer, die uit het Kamp Amersfoort gevlucht was, bij de familie Wiggerts kon onderduiken. Daar was trouwens ook een neef van ons ondergedoken. Dat was Ab Hendriks uit Kortenhoef.

DE FAMILIE CORSTJENS

Tante Tonnie Corstjens is met de twee kinderen Fred en Gerard ook nog een tijdje bij ons in huis geweest. Haar man Jan Corstjens zat toen bij de familie Wiggerts op Wakkerendijk 232.

(Johannes Matheus Nicolaas Corstjens (1910-1995) was getrouwd met Antonia

Maria Stoots (1908-2006). Jan Corstjens was geboren in de Jordaan in Amsterdam. Hij kwam uit een gezin met 12 kinderen. Ze hadden het arm in de Eerste Wereldoorlog. In 1917 deed pastoor Wentholt een oproep in de katholieke kerk van Eemnes om arme kinderen in huis te nemen.

Jan Wiggerts en zijn vrouw Antje Klaver van Wakkerendijk 232 besloten zo'n kind in huis te nemen en dat werd Jan Corstjens. Hij vond bij de familie Wiggerts een goed thuis en bleef er ook na de oorlog. Jan was bevriend met Jan Horst en ging in Eemnes naar school. Op 13 juni 1924 is hij pas weer teruggegaan naar Amsterdam. Na zijn pensioen is hij met zijn vrouw Tonnie weer in Eemnes gaan wonen).

BUREN

Op Wakkerendijk 256, in het nieuwe Zwaantje, woonde toen Jantje van den Heuvel. Hij liep veel bij ons.

(Jantje (John) van den Heuvel (1937-2008) was geboren in Den Bosch als zoon van Frans van den Heuvel en Fien van den Bogaart. Fien had een broer Lambert, die graag een café wilde beginnen. Daarom kochten zijn ouders Lambertus van den Bogaart en Theodora van de Ven in 1942 café Het Zwaantje voor hem op Wakkerendijk 256 in Eemnes. Lambert ging daar wonen met zijn vrouw en zijn ouders. Tijdens de oorlog heeft Jantje hier heel veel geloged. Hij was dan onder de hoede van zijn grootmoeder Theodora van den Bogaart-van de Ven, in de familie Opoes genoemd. Jantje zocht ook vaak zijn toevlucht bij de burens, de familie Hoofd. Nadat Opoes op 8 april 1947 dodelijk verongelukte op de Wakkerendijk is de familie weer naar Brabant vertrokken. Jantje is later beeldend kunstenaar geworden en noemde zich toen John.)

Mijn zus Rie heeft hem eens in de teil gedaan om te wassen en daarna is hij ziek geworden. Opoes ging geregeld naar Brabant. Ze scheen dan ook te smokkelen. Jantje zei eens: "Ze fokkelde sigaretten in haar broek".

Op de boerderij van Jan Beukeboom (Wakkerendijk 240) werkte Jan Hoogeboom (Lat). Bij de boerderij liep een stel schapen in de wei. Op een zekere dag waren ze allemaal weg. Geslacht!?

IN DE VUURLINIE?

In de latere periode van de oorlog was er sprake van dat de Wakkerendijk mis-

schien in de vuurlinie zou komen te liggen. Uit voorzorg gingen nogal wat mensen in hun tuin langs de Wakkerendijk gleuven maken, een soort loopgraven, waarin ze zich zouden kunnen verschansen als er geschoten ging worden. Wij hadden daarvoor geen ruimte bij ons huis. Maar onze burens Seldenrijk, op nummer 260, groeven wel zo'n verschansing langs de straatkant, juist daar waar de dijk schuin naar beneden liep. Gradus Hilhorst op nummer 262 had daar zelfs een hele hut gemaakt voor zijn gezin, verstevigd met spoorbielzen.

Waarschijnlijk omdat we in de vuurlinie konden komen, is er op een gegeven moment ook geschut geplaatst, daar waar nu de Eikenlaan is. Dat was toen de Driest van Blom. Dat geschut was een soort kanon op twee wielen. Ik weet nog dat er soldaten waren, die daar op pasten. Ten noorden van ons was het nieuwe café Het Zwaantje. Daar hadden ze vroeger ook een koepeltje, waar je in de zomer lekker kon zitten om wat te drinken. Het stond ten zuiden van het café, net tegenover onze zijdeur. Op een gegeven moment is dat koepeltje verplaatst naar het geschut, zodat de soldaten daar droog konden zitten. Ik heb nooit meegemaakt dat dit geschut in werking is geweest.

Schoolfoto, gemaakt op de R.K. Mariaschool in Eemnes rond 1940. V.l.n.r. Jan Hoofd, Arie (Aart) Hoofd en Kees Hoofd.

BLINDGANGER

Tijdens de oorlog is er een blindganger binnengekomen in het huis van de familie Gradus Hilhorst, onze buren op Wakkerendijk 262. *(Een blindganger is een granaat of bom of ander wapen dat niet op het juiste moment is afgegaan)*. Het ding sloeg in door het dak, in een slaapkamer. Daar ging het door het hoofdeind van het ledikant; toen door de vloer van de zolder de voorkamer in en tenslotte door de vloer van de kelder. De Duitsers kwamen het ding afhalen en spoelden het schoon onder de pomp. Gelukkig is er bij Hilhorst niemand geraakt door het ding.

SCHOOL EN KERK

Ik zat op de katholieke Mariaschool, daar waar nu De Bongerd staat. Ik heb daar o.a. les gehad van juffrouw Morren en meester Alfrink. Meestal gingen onze lessen tijdens de oorlogsjaren gewoon door. Aan het eind van de oorlog lagen er wapens op de zolder van onze school. Die heb ik wel eens zien liggen.

BOMMEN OP DE BOERDERIJ VAN KEIZER (25 OP 26 JUNI 1942)

Ik herinner me ook nog dat er fosforbommen zijn gegooid op de boerderij van Keizer aan de Seldenrijkweg. De hele boerderij is toen verbrand. De volgende dag zijn wij gaan kijken. Het terrein was afgezet met een hek. We mochten niet dichterbij komen.

BROER WIM EN HET VERZET

Mijn broer Wim was in de oorlog betrokken bij het verzet. Maar wat hij daarvoor precies deed, werd niet verteld. *(In zijn levensverhaal schrijft Wim Hoofd ook nauwelijks over zijn activiteiten voor het verzet. Wanneer het ter sprake komt, duidt hij het verzet aan met "de B > > >". Als hij het heeft over de laatste fase van de oorlog schrijft hij: "Soms oefeningen bij de B > > >". Later de dropping (10 april 1945). Het was altijd uitkijken; niemand wist wat van elkaar". En aan het eind van zijn oorlogsverslag schrijft Wim: "12 mei 1945: ontslag van de B > > > omdat de stroomvoorziening weer op gang moest komen". Wim was dus harder nodig bij de PUEM).*

Mijn broer Wim moest iedere avond en iedere nacht wachtlopen op de Driest om te voorkomen dat er koeien werden gestolen. Hij deed dit samen met Jan Wiggerts en Hendrik en Tijmen Overeem.

Vlak langs de Rijksweg stonden toen allemaal palen, tot aan De Witte Bergen. Die palen moesten er voor zorgen dat er geen vliegtuigen konden landen op de Rijksweg. Ook waren er kuilen gegraven, waarin je je kon verstoppen bij gevaar. Daar dook mijn broer Wim nog wel eens in. Hij zat dan midden tussen de brandnetels.

ONDERDUIKEN BROER WIM (1944)

Mijn broer Wim moest op een gegeven moment onderduiken. Mogelijk, omdat hij bij het verzet was. Op het zolder-tje bij ons boven had hij een geheime plek. Daar verstopte hij zich als er gevaar dreigde.

(Vanaf augustus/september 1944 is Wim Hoofd thuis gaan onderduiken. In zijn Levensverhaal schrijft hij over zijn onderduikplek:

"Ik heb veel tijd doorgebracht in het onderduikplekje. Ik had er een bed gemaakt. Ik sliep er veel in. De pot (om te plassen) had ik mee. Hier dook ik ook onder als er razzia's kwamen. Dat werd wel eens doorgegeven via de PUEM-telefoon bij ons thuis. Op een keer ging de telefoon en kregen we het bericht: "Er komt een razzia! Als Wim wil wegkruipen dan moet hij het nu doen!" Meteen waren er al vier moffen in huis. Vader had ze zien aankomen. Ik zat al onder het dak. Moeder had net de trap wegge-

Familiefoto, gemaakt in april 1943, voor de schouw van de ouderlijke woning Wakkerendijk 258. V.l.n.r. vader Kees Hoofd, zoon Wim Hoofd, moeder Catharina Hoofd-Hilhorst en zoon Kees Hoofd.

haald". Wel hebben ze mijn fiets meegenomen. Moeder had nog gauw de tas er af gesneden").

V1 (26-12-1944)

Ik heb ook eens een V1 zien vliegen. (Een V1 was een zogenaamde "vliegende bom", een onbemand straalvliegtuigje met een bom, dat na afschieting maximaal 300 km. kon vliegen om daarna neer te storten en tot ontploffing te komen). Het ding vloog laag over ons heen. We waren aan het schaatsenrijden in de polder. Volgens mij is die V1 in Hilversum of 's-Graveland op een villa terecht gekomen. (26 december 1944: Een defecte V1 "zaagt" laag over Hilversum tot het neerstort op de buitenplaats "Hilverbeek"(Leeuwenlaan 9 in 's-Graveland), waarbij de gehele bovenbouw van de noordgevel werd vernield.)

DUITSERS INGEKWARTIERD

Aan het eind van de oorlog (vanaf 30 maart 1945) werden er bij ons in de buurt nogal wat Duitsers ingekwartierd. Ze zaten o.a. op de boerderijen van Van de Kuinder, Hilhorst en Seldenrijk. Bij onze burens Seldenrijk kookten ze eten in de boomgaard. Wij gingen daar graag kijken want als ze met eten klaar waren, dan mochten wij de lamellen leeg likken. Heerlijk! Ik trok vaak op met de jongens van Gradus Hilhorst, onze burens. Die waren wel wat ouder dan ik was. Op een keer hebben ze me uitgedaagd om sigaren te pikken uit het zijspan van een motor van de Duitsers. Dat is me gelukt en de sigaren werden achter in de boomgaard opgerookt.

BEVRIJDING

Ja, dat was feest! Ik zie de bevrijders nog langs komen. Maar er was niets te koop om bijvoorbeeld de boel te versieren. Daarom namen de mensen stokjes en kleurden die oranje om ze daarna overal in te steken. Ik zie de Canadezen hier nog rondrijden. Eens nam een Canadees een zus van mij (ik denk Bep) mee, achterop de motor. Mijn moeder vond dat maar niets. Maar ze reden toch weg!

We hadden opzij van het huis een klein raampje. Daarachter was een slaapkamer van de meiden. Op een keer zijn een paar straaldronken Canadezen door dat raampje naar binnen gevallen; zo maar pardoes op het bed van de meiden.

Eens stond er een lichte tank op rupsbanden op de dijk voor het boerderijtje van Van de Kuinder. Ik mocht toen helpen om die tank schoon te maken. Als beloning kreeg ik sigaretten. Die heb ik thuis afgegeven.

Kort na de bevrijding reed er eens een Engels legervoertuig met kleine rupswielen door Eemnes. Ik kwam uit school en sprong op het voertuig om mee te rijden; ze gingen toch de Wakkerendijk op. Bij de Jonge Jaapeweg (Nagel) merkte ik dat het voertuig linksaf de polder inging. Ik moest rechtdoor naar huis! Snel liet ik me van het voertuig afglijden en schoof daarna over straat. Toen ik weer opstond zag ik dat de vellen erbij hingen.

Hiermee eindigen de oorlogsherinneringen van Kees Hoofd. Ik wil hem van harte bedanken voor zijn medewerking. Zijn vrouw Trees bedank ik voor de ondersteuning vanaf de zijlijn.

Op- en aanmerkingen bij dit interview zijn altijd welkom!

HENK VAN HEES

Bronnen:

Het levensverhaal van Wim Hoofd. Opgetekend door Wim Hoofd: 30 oktober 2004.

Bertus Wiggerts, Wiggerts Familiekroniek; mei 2016

Marga van Kleinwee, Interview met mevrouw Wiggerts-Hoofd; kwartaalblad Historische Kring Eemnes, 2001, nr. 2

Henk van Hees, Interview met John van den Heuvel, beeldend kunstenaar; kwartaalblad Historische Kring Eemnes, 2000, nr. 3

De bodem van Eemnes geeft prijs!

JAN DOP

Eemnes is oud. Dat weten we allemaal. Al ruim 700 jaar wonen, werken en leven hier mensen op deze prachtige plek. Geboren en getogen in Eemnes, komend uit een oud geslacht van Eemnessers heeft de geschiedenis mij altijd zeer geboeid.

Opgegroeid op de Streefoordlaan, op de langhuisboerderij nr 46, kwam er uit de tuin van opa Dop altijd wel iets uit de grond naar boven. Pijpenkopjes, een muntje, een oud mesje, en zelfs een mortierstaartje. Voor een kind ware schatten.

In mijn tienerjaren heb ik dus een goedkope metaaldetector gekocht en ben ik op pad gegaan. De opbrengst bleef mager, en de interesse vervloog. Zes jaar geleden na veel vooronderzoek en toestemmingen regelen, heb ik deze prachtige hobby opnieuw opgepakt met een professionele metaaldetector. De eerste jaren heb ik veel buiten Eemnes gezocht, maar de laatste twee jaar eigenlijk alleen maar in Eemnes. Want er zijn plekken genoeg om te speuren naar de geschiedenis. Akkers, weilanden, nieuwbouw in de Zuidpolder, oude tuinen. En het is verbazingwekkend hoeveel er in de bodem verscholen ligt. Begraven, verloren, of gewoon als huis- en stadsafval gestort op een akker.

Een kleine opsomming van items die zoal naar boven kwamen: Fietsbelastingplaatjes, munten, gespen in alle soorten en maten, loden en tinnen kinderspeelgoed, bestek, loden en bronzen maatgewichten, heiligenhangertjes, gouden en zilveren sieraden, knopen, en natuurlijk veel items uit de Tweede Wereldoorlog.

Al deze voorwerpen bij elkaar geven een goed, zij het fragmentarisch beeld van het dagelijks leven van mensen die soms 300 of 400 jaar geleden leefden. Dat is nu net het fascinerende van deze hobby en de geschiedenis van de voorwerpen die je naar boven haalt. Jij hebt iets in handen waar 400 jaar geleden iemand mee betaalde, mee speelde, of mee werkte. Je ziet een kind spelen met een tinnen soldaatje, een edelman die de zilveren knoop van zijn wambuis dichtmaakt, een Spaanse bezetter die de gesp van zijn schoen vastmaakt, een leidekker die aan het eind van zijn lange werkdag zijn loon uitbetaald krijgt in zilveren stuivers....

Soms vragen mensen wel eens wat het mooiste is wat ik ooit gevonden heb. Dat is lastig te beantwoorden. Een ringgesp uit de 13^e eeuw, is in mijn ogen net zo waardevol als een gouden ring uit de 18^e eeuw. Het is niet zozeer de waarde van het voorwerp, als wel de historie en het verhaal erachter.

Toch wil ik wel een aantal voorwerpen eruit lichten.

Deze zilveren Philipsdaalder, geslagen vanaf 1557 tot 1598. Gevonden in de polder, vlakbij het fietspontje.

Gewicht: 34.27 gram
Zilvergehalte 0.833
Diameter 40 mm
Met geharnaste buste van Philips II naar links gekeerd.
Keerzijde: Gekroond wapen van Spanje-Oostenrijk en Bourgondie; rustend op een stokkenkruis tussen twee vuurijzers met afspattende vonken. Onderaan de orde van het Gulden Vlies, hangend.
Randschrift: DOMINUS MIHI ADVITOR (De Heer is mijn helper)
Keerzijde: DES HOL PHILIPPVS GD HISP REX.

Deze Zilveren Rijderschelling of 6 stuiverstuk uit 1691.

Voorzijde: het stadswapen van Nijmegen met de tekst MO NO ARG CIV Noviomagensis (Nieuw zilvergeld van de stad Nijmegen).

Keerzijde: Een heraut te paard met de randtekst: Concordia Res Parvae Cresvt. (Eendracht doet kleine dingen groeien).

Het leuke van deze munt, is dat het een alledaags betaalmiddel was. In deze tijd was roggebrood het voornaamste voedingsmiddel, en de prijs voor een groot roggebrood van 12 pond bedroeg 6.5 stuiver. Een kan bier kostte gemiddeld een halve stuiver. Het dagloon voor een arbeider uit die tijd was ongeveer 20 stuivers.

Deze heel gaaf gebleven zilveren wambuis knoop. Bij de welgestelde boer of edelman vaak in twee rijen van soms wel 20 stuks aan het vest bevestigd.

Zo zie je maar dat de Eemnesser bodem nog vol met historie en verhalen ligt. Ik hoop nog vaak zulke prachtige items uit de bodem te halen.

Tot slot nog een greep uit de verzameling:

Tinnen soldaat

Koppelpassant

Bikkel

Mantelhaakje

JAN DOP

Geschonken aan de HKE

Tekening van Elfriede de Graaf-Münch

HENK VAN HEES

Onlangs is aan de Historische Kring Eemnes een tekening geschonken van het boerderijtje op Meentweg 61, dat gestaan heeft op de plaats waar nu het huis "De Rozenberg" staat.

De tekening is op 11 mei 1992 vervaardigd door Elfriede de Graaf-Münch uit Blaricum. Ze heeft het boerderijtje getekend vlak voordat het werd afgebroken.

Elfriede Münch is geboren op 11 april 1925 in het Duitse Emmendingen, in de deelstaat Baden-Württemberg. In 1950 trouwde ze met Gijs de Graaf Lzn (1918-2002) uit Blaricum, een zoon van Lambert de Graaf en Petronella Gijsberta Koppen. In de zomer van 1950 vestigde ze zich in Blaricum en is daar nooit meer weggegaan.

Elfriede beoefende lange tijd de beeldende kunsten. Ze maakte olieverfschilderijen, aquarellen, gouaches, etsen, houtschooltekeningen en potloodtekeningen. Ze heeft lessen gevolgd bij Beint Mankes (1918-1990) aan de Gooise Academie voor Beeldende Kunst. Die lessen werden toen nog in Hamdorff te Laren gegeven. Ze heeft ook privéles gehad van Frans Boers (1914-1987), die in de Lage Vuursche woonde. Nadat ze vier jaar lessen gevolgd had, debuteerde zij in april 1977 met een expositie van 64 werken in Motel-Restaurant "De Witte Bergen" in Eemnes. Ze heeft daarna ook geëxposeerd in Hotel-Restaurant Groeneveld te Baarn (1978), in Laren in de Warrekam, in Amsterdam bij "De Telegraaf", in Muiderberg (1978) en zelfs in Zuid-Duitsland.

Ze schilderde en tekende veel in de Gooi- en Vechtstreek en directe omgeving maar ook in Frankrijk, Oostenrijk, Duitsland en Engeland.

Elfriede is in januari 2016 overleden te Blaricum.

Bestuurders van Eemnes 1811-2020 [1]

HARRY VAN DER VOORT

Een vraag aan de HKE leidde tot de vondst van een gat. Een gat in de kennis van de geschiedenis van Eemnes, wel te verstaan. De gemeente Eemnes benaderde de HKE met de vraag of er een overzicht was van burgemeesters, wethouders en raadsleden, die de gemeente door de jaren hadden bestuurd. Dit bleek niet het geval. Sterker nog: zelfs de lijst van burgemeesters van Eemnes bleek niet eens compleet. Nog niet eerder was er onderzoek gedaan naar de samenstelling van de gemeenteraad. Wie waren lid en wat was de achtergrond van deze mannen en vrouwen? In een reeks van artikelen worden de burgemeesters, wethouders en raadsleden, die Eemnes van 1811 tot de dag van vandaag bestuurden en besturen, voor het voetlicht gebracht.

Voor er aandacht geschonken gaat worden aan de mannen en vrouwen die Eemnes bestuurden, wordt eerst een schets van de bestuurlijke ontwikkeling gepresenteerd. De ontwikkeling van het bestuur van de gemeente heeft niet stil gestaan. Soms waren er kleine veranderingen, maar soms ging landelijk het hele gemeentebestuur op de schop. In deze reeks van artikelen wordt ingegaan op de periode na 1811. De periode van de Bataafse Republiek en de Franse periode, van 1795 tot 1811 en het ancien

regime, de periode voor 1795, komen later aan de orde. Onderzoek naar de bestuurders van Eemnes in deze twee periodes is lastiger en vergt meer tijd.

Het gemeentehuis van Eemnes, gefotografeerd in 2020, met op de voorgrond het Eemnesser logo van de BEL-gemeenten. Dit pand is als gemeentehuis gebouwd in 2009.

BESTUURDERS ONDER HET FRANSE KEIZERRIJK

In 1810 kwam een einde aan de onafhankelijkheid van het Koninkrijk Holland, dat het huidige Nederland en het aangrenzende Oost-Friesland omvatte maar zonder Limburg en Zeeuws-Vlaanderen. Bij Keizerlijk Decreet van 9 juli 1810 werd het koninkrijk ingelijfd bij het Franse Keizerrijk. Op 18 oktober 1810 volgde een nieuw Keizerlijk Decreet dat de indeling in departementen regelde. Eemnes werd ingedeeld bij het departement du Zuiderzee.

Op 25 december 1810 volgde nog een Keizerlijk Decreet waarin stond dat de plaatselijke besturen, de mairies, ingericht moesten worden overeenkomstig de Franse wetgeving. Niet alleen kwam er een nieuwe bestuurlijke indeling, maar ook werd de scheiding tussen de bestuurstaken en de gerechtelijke taken doorgevoerd. De mairie Eemnes-Binnendijks en de mairie Eemnes-Buitendijks werden belast met de administratieve bestuurstaken; de gerechtelijke taken gingen over naar het kanton- en vredesgerecht, dat in Amersfoort werd gevestigd. Eemnes maakte vanaf dat moment deel uit van het arrondissement Amersfoort en kanton Amersfoort. Alles zou ingaan op 1 januari 1811.

SAMENVOEGING IN 1811

De Fransen waren nog niet klaar met reorganiseren. Met ingang van 1811 werd schout Hendrik Arnoud Laan jr. maire van Eemnes-Binnendijks en Eemnes-Buitendijks. Krijn Perk werd namens Buitendijk adjunct-maire en bode Hannis van Eijden namens Binnendijk. In de loop van 1811 trad Van Eijden terug als adjunct-maire. De opengevallen positie van adjunct-maire van Binnendijk zou niet meer worden ingevuld.

In augustus 1811 werden nieuwe leden van de municipale raad benoemd als voorbereiding op de samenvoeging van beide Eemnessen. Twee van de nieuw benoemde leden weigerden aanvankelijk hun benoeming te aanvaarden. Bessel Bijtel, benoemd tot lid van de municipale raad, kon een maand later alsnog overgehaald worden zijn benoeming te aanvaarden. Echter Pieter Huijsman bleef zijn benoeming tot maire weigeren. Toen op 21 oktober 1811 bij Keizerlijk Decreet Eemnes-Binnendijks en Eemnes-Buitendijks samengevoegd werden tot één mairie, Eemnes, moest de aftredende maire, H. A. Laan, aanblijven als provisioneel-maire. Pas in januari 1812 aanvaardde Pieter Huijsman zijn benoeming tot maire van Eemnes en trad Laan definitief af. Het zou nog tot juli 1812 duren voor Huijsman voor het eerst zijn plaats als maire in de vergaderingen van de municipale raad innam. Overigens

Het bestuur van Eemnes-Binnendijs vergaderde eeuwenlang in een kamer van de Herberg 't Roode Kruis. Hieraan kwam een einde toen de beide Eemnessen in 1811 samengevoegd werden. De herberg stond op het tegenwoordige adres Wakkerendijk 41-47, naast het Dikke Torentje, en brandde in 1921 af.

zouden deze vergaderingen min of meer rommelig verlopen. Tussen 1812 en 1817 kwam de municipale raad, na 1814 raad der gemeente, in een wisselend aantal keren per jaar bijeen variërend van 1x tot 5x per jaar. Nooit was de voltallige raad aanwezig.

De municipale raad telde 10 leden plus één adjunct-maire en werd voorgezeten door de maire; in totaal dus 12 personen. De zittingsduur is niet geheel duidelijk geworden.

In 1812 was er sprake van dat de vijfjaarlijkse herbenoeming plaats zou vinden, maar nergens uit de verslagen van de maire, later burgemeester van Eemnes, blijkt dat er een herbenoeming heeft plaatsgevonden. In 1814 werden bij de bestuurlijke inrichting van het Koninkrijk der Vereenigde Nederlanden de mairies gemeenten; de maires kregen de titel burgemeester en de municipale raden werden omgezet in raden van de gemeenten. Eemnes had vanaf toen een gemeenteraad bestaande uit een burgemeester, een president-raadslid en 10 raadsleden. Niemand trad af en er werd niemand nieuw benoemd.

ALLES WORDT ANDERS

In 1818 werd het Reglement op Bestuur van Gemeenten ten Plattelande ingevoerd. Als gevolg hiervan traden alle raadsleden af en werden er nieuwe raadsleden benoemd door Gedeputeerde Staten op voordracht van de ambachtsheer. De leden van de raad hadden een zittingsduur van 3 jaar, en elk jaar trad 1/3 van de raadsleden af. Het aantal leden van de raad werd teruggebracht tot zeven. De burgemeester, die nu de titel schout kreeg, werd benoemd bij Koninklijk Besluit. De leden van de raad kozen uit hun midden twee assessoren, die de burgemeester bijstonden in het dagelijks bestuur.

In 1825 werd het Reglement op Bestuur van Gemeenten ten Plattelande gewijzigd. Alle raadsleden traden af en er werden nieuwe raadsleden benoemd. De ambachtsheer benoemde de leden van de raad op basis van een voorstel van twee personen per zetel. Deze voordracht werd door de zittende leden van de raad opge-

Het bestuur van Eemnes-Buitendijs vergaderde eeuwenlang in een kamer van de herberg De Lindeboom aan de Wakkerendijk 7. Na de samenvoeging in 1811 bleef de raad van Eemnes hier vergaderen tot 1907. In 1937 werd De Lindenboom afgebroken om plaats te maken voor de ambtswoning van de burgemeester.

steld. De ambachtsheer maakte zijn keuze bekend aan de Gedeputeerde Staten van Utrecht die de benoeming bekrachtigde. De kandidaat legde vervolgens in de Raad de eed af. De zittingsduur van de leden van de raad was 6 jaar, elke 2 jaar trad 1/3 van de raadsleden af. De gemeenteraad van Eemnes werd met één uitgebreid tot 8 leden. De leden kozen uit hun midden de twee assessoren. De schout kreeg nu weer de titel van burgemeester terug. De benoeming van de burgemeester bleef een koninklijke aangelegenheid.

DE GEMEENTEWET VAN 1851.

Als onderdeel van de wijzigingen in het landsbestuur als gevolg van de invoering van de nieuwe grondwet in 1848 werd ook het bestuur van de gemeenten opnieuw geregeld. In 1851 werd de Gemeentewet ingevoerd. Deze wet regelde niet alleen de taken van burgemeester en wethouders aan de ene zijde en de raad der gemeente aan de andere zijde, maar ook de verantwoordelijkheden tussen beide. Het aantal leden van de raad werd nu vastgesteld op basis van het aantal bewoners van de gemeente. Tevens kwam er een einde aan het verschil tussen steden en dorpen. De wet kende alleen nog maar gemeenten. Alle zittende raadsleden traden af om plaats te maken voor gekozen raadsleden. Niet meer de ambachtsheer koos uit een voordracht de raadsleden, maar een deel van de bevolking koos zelf de leden van de raad. Het kiesrecht werd gebaseerd op het censuskiesrecht. Dat wil zeggen dat volwassen mannen, die ten minste één jaar in een gemeente woonden, op basis van de hoogte van de betaling van directe belastingen (grondbelasting, patentbelasting en hoofdelijke omslag) stemrecht kregen. Eemnes kreeg een burgemeester, die zijn taak combineerde met het burgemeesterschap van Baarn en De Vuursche. Zijn zittingsduur was 6 jaar, en hij werd benoemd bij Koninklijk Besluit. De raad bestond uit 7 leden met een zittingsduur van 6 jaar. Elke 2 jaar trad 1/3 van de raadsleden af. In plaats van assessoren werd de burgemeester in het dagelijks bestuur bijgestaan door 2 wethouders. De wethouders werden door de leden van de gemeenteraad gekozen.

Vanaf 1895 kwam er weer een burgemeester voor Eemnes alleen.

ALGEMEEN KIESRECHT.

Onder invloed van de Eerste Wereldoorlog werd in 1917 het censuskiesrecht afgeschaft en het algemeen kiesrecht voor mannen ingevoerd. In 1919 traden alle

In 1907 werd de villa Bellevue aan Wakkerendijk 28-30 aangekocht om als gemeentehuis en tevens als woning voor de gemeenteveldwachter te dienen. Links naast het gemeentehuis zijn de aanplakborden te zien. Thans is het in gebruik als het restaurant 't Oude Raadhuis.

raadsleden af om plaats te maken voor rechtstreeks gekozen raadsleden door middel van algemene verkiezingen. Eemnes behield zeven raadsleden. Deze hadden vanaf 1919 vier jaar zitting en traden allen tegelijk af. Vanaf 1919 zouden er elke vier jaar gemeenteraadsverkiezingen zijn. Een paar jaar later werd het algemeen kiesrecht uitbereid met het kiesrecht voor alle volwassen vrouwen. Zij konden voor het eerst meedoen met de verkiezingen van 1923. De burgemeester bleef benoemd worden bij Koninklijk Besluit en de leden van de raad bleven de twee wethouders uit hun midden kiezen.

DE BEZETTING.

Deze situatie bleef bestaan tot 1941. Verordening 152 van Rijkscommissaris Seyss-Inquart schreef voor dat per 1 september 1941 alle gemeenteraden en colleges van burgemeester en wethouders ontbonden moesten worden. Het bestuur van de gemeente werd daarna gevormd door de burgemeester met een door hem benoemde adviesraad. Van een echt bestuur was daarna geen sprake meer. De gemeenten

dienden vanaf dat moment de vanuit de bezetter opgelegde besluiten en taken uit te voeren zonder dat er veel ruimte was voor eigen beleid.

NA DE OORLOG.

In 1945 werden de door de Duitse bezetter geïnstalleerde besturen ontbonden. Nadat van burgemeester P. A. L. van Ogtrop was vastgesteld dat hij zich in de oorlog niet schuldig had gemaakt aan onoorbaar handelen, kon hij burgemeester van Eemnes blijven. Naast hem werd een tijdelijke gemeenteraad aangesteld van 7 leden. Deze gemeenteraad had als belangrijkste taken het zuiveren van het ambtenarenapparaat en het voorbereiden van algemene verkiezingen in 1946.

Pas met de gemeenteraadsverkiezingen in 1966 kwam er verandering. Doordat het inwonertal was gegroeid, werd de gemeenteraad uitgebreid van 7 naar 11 raadsleden. Het inwoneraantal bleef groeien, zodat met de gemeenteraadsverkiezing in 1978 de raad uitgebreid mocht worden van 11 naar 13 raadsleden.

In 1975 verhuisde het gemeentebestuur naar een nieuw onderkomen aan de Laarderweg 24A. Het gebouw was eenvoudig van opzet, maar miste de uitstraling die men zou verwachten van een gemeentehuis. Dit pand fungeerde als gemeentehuis tot 2009. Sinds 2012 staat hier het Winkelcentrum De Minnehof.

De entree van het huidige gemeentehuis van Eemnes aan de Zuidersingel 1. In 2009 kreeg Eemnes een nieuw modern ogend gemeentehuis. Naast dit gebouw bevindt zich het BEL-kantoor, de huisvesting voor de ambtenaren van de samenwerkende gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren.

VERNIEUWING IN DE 21E EEUW.

Met de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 werd de invoering van de Wet Dualisering Gemeentebestuur van kracht. Wethouders waren vanaf dat moment niet langer meer lid van de gemeenteraad doordat de combinatie van raadslidmaatschap en wethouderschap onverenigbaar was geworden. Voor Eemnes betekent dit dat het gemeentebestuur vanaf 2002 bestaat uit een college van burgemeester en wethouders en een gemeenteraad.

Op basis van bepaalde verhoudingen mogen in Eemnes maximaal 3 wethouders worden aangesteld. De wethouders worden niet gekozen, maar op basis van een coalitie binnen de raad benoemd door de partijen in deze coalitie. De burgemeester blijft wel voorzitter van het college van burgemeester en wethouders, waarin hij ook stemrecht heeft.

De gemeenteraad bestaat uit de burgemeester, als voorzitter, en 13 leden. De burgemeester wordt nog steeds benoemd maar nu op voordracht door de zittende gemeenteraad aan de minister van Binnenlandse Zaken. De burgemeester heeft nog steeds, zoals vanaf 1811, geen stemrecht in de raad. De leden van de raad worden rechtstreeks gekozen door de kiezer, maar door de lijsten van kandidaten van politieke partijen op het stembiljet is het niet meer zo dat wie de meeste stemmen krijgt ook automatisch gekozen is. De raad is in afwachting van de 10.001ste inwoner van Eemnes. Dan kan de raad van de gemeente worden uitgebreid naar 15 leden.

De politico van kleermaker Hendrik van Hees

HENK VAN HEES

In het HKE-kwartaalblad 2020 nr. 2 stond een artikel over de Eemnesser kleermaker Hendrik van Hees, mijn grootvader. Daarnaast was er een artikel over zijn maatboekjes. Ik ben in het bezit van elf maatboekjes van hem, waarin hij gedurende de periode 1930 tot en met 1947 de maten noteerde van de klanten waarvoor hij kleding maakte. In het artikel over de maatboekjes schreef ik dat mijn grootvader geregeld een kledingstuk maakte met de naam “politico” maar dat ik niet wist wat ik me bij dit kledingstuk moest voorstellen. Via een oproep in ons blad en via andere kanalen heb ik toen geprobeerd meer te weten te komen over de “politico”.

Lange tijd bleef het stil totdat ik een reactie kreeg van Roy Verschuren uit Rotterdam. Roy is docent aan de Meesteropleiding Coupeur in Amsterdam en docent Textiel & Mode aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag; maar bovenal is hij ambachtelijk kleermaker. Sinds 1997 heeft hij een kleinschalig ambachtelijk bedrijf in Rotterdam onder de naam “Devious Kleermakerij”, waar hij maatkleding voor dames en heren maakt. Roy is verzamelaar van kleermakersvakbladen en oude boeken over de kleermakerij. Zo probeert hij de oude vakkennis te bewaren.

Op zijn verzoek heb ik hem een aantal kopietjes uit de maatboekjes van mijn grootvader gestuurd met maten en andere informatie van politico's. Roy heeft zich daarin verdiept en hij vond het opvallend dat de armsgatdiepte steeds werd gemeten en ook de borst(omvang); dat er sprake was van één of twee rijen knopen en van verschillende soorten stof, waarvan de

politico gemaakt werd (bijv. manchester of duffel). Op grond hiervan gaf hij als de meest voor de hand liggende verklaring dat “politico” een verbastering zou zijn van “paleto”.

Paleto

In het algemeen wordt onder een “paleto” een overjas verstaan. Het kledingstuk is vooral in de periode van 1830 tot 1900 in de mode geweest. Het werd zowel door mannen als door vrouwen gedragen. Een “paleto” was korter dan een jas.

DE VERBASTERING

Ik ben er niet achter gekomen wanneer en hoe deze verbastering van “paleto” naar “politico” ontstaan zou kunnen zijn. Wel is het me bij het doornemen van de maatboekjes opgevallen dat mijn grootvader het bij zijn notities niet zo nauw nam met de spelling van de Nederlandse taal. Zo schreef hij: “masjester” i.p.v. “manchester” en “armschatdiepte” i.p.v. “armsgatdiepte”. Maar misschien was het geen schrijfvariant van mijn grootvader. “Politico” zou ook een dialectvariant kunnen zijn. Zo gebruikte mijn grootvader ook het dialectwoord “streepbevertien” voor een bepaalde stof waar kleding van gemaakt werd.

Ik wil Roy Verschuren hartelijk bedanken omdat hij voor mij een wegwijzer is geweest bij mijn speurtocht naar de betekenis van “politico”.

Afbeelding van een “paleto”, een soort overjas, die vooral in de 19^e eeuw in de mode was.

Prins Alexander van Oranje (1818-1848), zoon van koning Willem II, draagt een “paleto”.

Samenvatting schriftelijke Algemene Ledenvergadering 5 november 2020

Het beoogde programma na de pauze waarin aandacht zou worden geschonken aan '75 jaar Vrijheid in Eemnes' is vanwege corona vervallen en dit houdt u nog een keer tegoed.

De HKE kijkt op 2019 terug als een mooi jubileumjaar voor de vereniging. Een overzicht van alle activiteiten staat in het jaarverslag.

De kascommissie heeft de financiële stukken over het boekjaar 2019 onderzocht en is tevreden. De leden van de kascommissie worden bedankt en de nieuwe kascommissie wordt vastgesteld.

Een overzicht van de financiële stukken was reeds op de website gepubliceerd. Daaruit blijkt dat de HKE er financieel gezond voor staat. Er kon wat geld toegevoegd worden aan de reserves om daarmee het hoofd te kunnen bieden aan te verwachten grotere uitgaven. De corona-epidemie zal in 2020 invloed op de financiën hebben. Dat zal komend jaar uit de jaarcijfers van 2020 blijken.

Van de vijf bestuursleden die aftredend waren, worden er vier herbenoemd. Alleen Jaap Groeneveld heeft zich niet herkiesbaar gesteld en is inmiddels afgetreden. Er wordt nog gezocht naar een opvolger. De voorzitter dankt Jaap voor zijn grote inzet voor de HKE. Jaap heeft veel onderzoek gedaan en veel in beweging gebracht in de afgelopen jaren. Hij deed onderzoek naar de Eemnesser vlag en stimuleerde het schrijven van een boek met namen van onder meer velden, erven en huizen van Eemnes. Hij vertaalde het boek De Canon van Eemnes naar de inmiddels veel besproken Canontegels die helaas zo'n ongelukkige start kregen op de Braadkamp. Gelukkig hebben ze nu, in hun nieuwe uitvoering, een betere plaats gekregen in het Huis van Eemnes. Jaap verbeterde het documentatiesysteem en werkte mee aan de diverse openbare informatieborden in de openbare ruimte zoals op de Algemene Begraafplaats, bij het Mennegat-monument en het recentelijk geplaatste bord over de grenspalen bij de Stachouwerweg. Ook in de Rotonde waren vaak teksten van zijn hand te vinden. En niet te vergeten, Jaap was een groot deel van de 11 jaar dat hij in het bestuur zat, onze secretaris. Een taak die hij in 2018 zorgvuldig overgedragen heeft aan Jan de Bruijn.

Een lijst die ongetwijfeld aanvulling behoeft, maar die vooral aangeeft dat Jaap een zeer waardevolle bestuurder is geweest voor de HKE.

De voorzitter heeft veel lof voor het prachtige team vrijwilligers dat ook het afgelopen jaar onder bijzondere omstandigheden het werk voor de HKE heeft door-

gezet. Nieuwe vrijwilligers hebben zich gemeld en twee vrijwilligers zijn overleden. Bart Nouwens overleed plotseling. We hebben hem leren kennen als een vaardig bestuurder maar vooral als een humoristisch en creatief teamlid dat samen met Ruud Ham vernieuwingen heeft aangebracht in de opzet van onze tentoonstellingen in de Oudheidkamer.

Ook Jan van Hamersveld is overleden en daarmee heeft zijn vrouw Sien ook haar werkzaamheden gestopt. Samen hebben ze zich vele jaren ingezet voor de HKE. Sien haar foto's blijven een speciale plek houden in ons archief.

Helaas stopt Hans van Gelder eind dit jaar. Zijn gezondheid levert hem steeds meer beperkingen op. Hans heeft vele jaren trouw de opmaak van het kwartaalblad verzorgd. Hij plande zelfs zijn vakanties om de productie van het kwartaalblad heen. Ook verzorgde hij de opmaak van diverse boeken zoals Van ballenwinkeltjes tot Minnehof en de Canon van Eemnes.

Naar een opvolger met bij voorkeur grafische ervaring wordt gezocht en suggesties zijn zeer welkom. De Oudheidkamer was vanwege de coronamaatregelen een poos gesloten. Met passende maatregelen kunnen bezoekers er nu gelukkig weer terecht, onder meer voor het bezoeken van de tentoonstelling over de zes jubilerende verenigingen.

Er wordt door een team van auteurs nog hard gewerkt aan het Eemnesser Namenboek. Door noest speurwerk kwamen er veel meer gegevens boven water dan verwacht en de verwerking daarvan kost tijd.

De voorzitter sloot deze bijzondere vergadering af.

De volledige tekst wordt te zijner tijd gepubliceerd op de website.

Ton Keijzer

Kouwe bakker in Eemnes

Voor ons eerste kwartaalblad van 2019 heb ik het artikel “Kouwe bakkers in Eemnes” geschreven. Bij de voorbereiding kreeg ik van verschillende mensen verhalen over “kouwe Eemnesser bakkers”. Zo noemde iemand ook de naam van Ton Keijzer, maar ze wist verder niets over hem te vertellen. Dus ik noemde in het artikel alleen de naam van Ton Keijzer en kreeg prompt reacties in de trant van: “Waarom heb je niet meer verteld over Ton Keijzer”? Dat was voor mij een signaal om er verder werk van te maken. Via via kwam ik er achter dat Ton nog leefde en nadat ik zijn telefoonnummer had gekregen

*Ton Keijzer (geb. 1934),
gefotografeerd op 6-11-2020.*

was het contact gauw gelegd. Volgens de verhalen, die ik langs de weg hoorde, was Ton indertijd een graag geziene bakker in Eemnes. In dit artikel volgt een nadere kennismaking met hem.

BAKKERSFAMILIE KEIJZER IN BAARN

Ton Keijzer is geboren in 1934 in Baarn. Hij kwam uit een echte bakkersfamilie. Zijn vader Nol Keijzer (1901-1975) was bakker op Kerkstraat 12-16 in Baarn.

Ton Keijzer voor zijn woning: de voormalige bakkerswinkel van de familie Keijzer op het adres Kerkstraat 12-16 in Baarn. Foto: 6-11-2020.

Zijn grootvader Anthonius (Teus) Keijzer (1875-1957) was bakker op Kerkstraat 12-16 te Baarn

Zijn overgrootvader Reijer Keijzer (1840-1885) was bakker te Baarn

Zijn betovergrootvader Teunis Keijzer (1802-1879) was bakker te Baarn

Ton is dus geboren in 1934 op Kerkstraat 16 in Baarn, bij de bakkerij. Daar waren drie huizen achter elkaar (de nummers 12-14 en 16) en daar bevonden zich ook de bakkerij en de winkel van Keijzer. Voor zover Ton weet, waren zijn vader en grootvader daar bakker en misschien ook nog zijn overgrootvader.

DE LOOPBAAN VAN TON

Ton is begonnen als bakkersknecht bij Vonk in de Nieuwstraat 34 (Eerste Baarnse Electriscbe Luxe Brood- en Banketbakkerij) en later bij Wijers (Laanstraat 68). Daarna kwam hij thuis bij zijn vader werken. Dat heeft hij ongeveer 12 jaar gedaan. Er werd toen ook nog zelf gebakken. Ze verkochten brood, beschuit en roggebrood. Op een gegeven moment stopte zijn vader met het bakken van brood in de eigen bakkerij en hij liet zijn brood toen in het vervolg door de Baarnse bakker Wegerif bakken op Hoofdstraat 6. Rond 1962 is Ton thuis vertrokken en daarna is hij een half jaar bij bakker Wegerif in dienst geweest. Ook Bart van de Kuinder, die in Eemnes een bakkerij had op Wakkerendijk 236, liet in die tijd zijn brood bij Wegerif bakken.

Ton vertelt verder: “In 1963 stopte bakker Bart van de Kuinder met zijn bedrijf in Eemnes. Omdat hij voor die tijd ook al liet inbakken bij Wegerif, kende ik hem al. Toen Bart van de Kuinder stopte, heb ik via Wegerif zijn broodwijk overgenomen. Ik kocht het brood dan bij Wegerif tegen inkoopsprjs en de winst van alles wat ik verkocht, was voor mij. Ik had daar een dagtaak aan. Ik begon 's morgens om 5 uur en was 's middags klaar om half zes.

Ton Keijzer bij zijn bakkersbusje. Foto uit de periode dat hij “kouwe bakker” in Eemnes was (ca. 1963 – 1978).

Deze broodmand heeft Ton Keijzer cadeau gedaan aan Christien Roodhart-Wiggerts bij zijn afscheid als "kouwe bakker" van Eemnes. In het grote vak lagen de broden en in het kleine vak o.a. de koekjes.

Het was een grote wijk. De Wakkerendijk vanaf de grens met Baarn tot aan Prinsen op Wakkerendijk 156, net voorbij het café van Bertus Hilhorst. In de loop van de tijd kwam ik steeds verder de Wakkerendijk op. uiteindelijk liep mijn wijk helemaal tot voorbij de katholieke kerk in Eemnes. Op een gegeven moment had ik zelfs één klant op de Meentweg en één op de Laarderweg. Daarnaast liep mijn wijk ook nog helemaal naar de Lage Vuursche, de Hoge Vuursche en de Goyergracht (Heidehoek).

Het was een hartstikke mooie wijk. Veel boeren! Ik had mijn eigen tijd; ik kon het indelen zoals ik zelf wilde. Een praatje maken hier, een koppie koffie daar! Ik kon goed opschieten met mijn klanten! Bij de familie Wiggerts op Wakkerendijk 232 ging ik tussendoor nog wel eens even voetballen. Ik deed alles met de auto: een Volkswagenbusje van Wegerif.

Ik heb dit zo'n vijftien jaren gedaan. Tot ongeveer 1978. Na mij heeft een zoon van Wegerif het nog een tijdje gedaan.

Daarna ben ik bij de Coöperatie in Hilversum gaan werken. Na drie jaar ging dat bedrijf failliet. Toen ben ik bij Van Gent in Amersfoort gaan werken. De winkel bij ons thuis is rond 1970 gesloten. Maar ik woon nog steeds op de plek in de Baarnse Kerkstraat, waar ik ben geboren en waar onze zaak was. Het oude etalage-raam zit er nog in".

In Eemnes leven dus nog steeds goede herinneringen aan Ton Keijzer. Christien Roodhart-Wiggerts bewaart zelfs een broodmand van hem. Ze vertelde me vol trots dat ze die broodmand van Ton kreeg toen hij stopte als kouwe bakker in Eemnes.

Henk van Hees, Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
tel. 035 – 5389849, e-mail: info@kleinwee.demon.nl

Nog een 100-jarige in Eemnes: Dirk Vredenburg

JAN OUT

In de Gooi- en Eemlander van maandag 17 augustus 2020 werd melding gemaakt van de eerste 100-jarige in Eemnes: mevrouw Maartje Bekker-Thijssse. De verslaggever zou het juist gehad hebben, als zij vermeld had: de eerste 100-jarige van deze eeuw.

Henk van Hees reageerde op dit bericht met een ingezonden reactie met de melding, dat in 1942 de huldiging had plaats gevonden van Willempje Mol-Kroeskamp, die dat jaar op 13 maart honderd was geworden. Deze eeuweling was, voor zover wij weten, de enige in de 20e eeuw. Maar zij was toch niet de eerste die de pers haalde. Ook uit de 19e eeuw kennen we een honderdjarige in Eemnes. In de Middelburgsche Courant (!) van 7 februari 1833 werd bericht, dat Dirk Vredenburg, oud-chirurgijn te Loosdrecht, Hilversum en Naarden, nu in Eemnes woonachtig, op 2 februari zijn 100e verjaardag vierde. Als bijzonderheid werd nog vermeld, dat Dirk tot zijn 84e nooit sterke drank had gedronken, maar dat hij nu ter versterking van zijn maag wel een cognacje dronk.

Dat een 100-jarige toen wel iets bijzonders was, zien we uit het feit, dat zelfs een krant in Zeeland dit meldde.

Wie was Dirk Vredenburg en hoe was hij in Eemnes beland? Henk van Hees maakte zijn misser goed door te gaan speuren en wist de volgende genealogische gegevens boven water te halen.

Dirk werd in 1733 te Naarden geboren als zoon van Klaas Vredenburg en Jannetje Tulling. Op 11 februari werd hij in de grote kerk gedoopt. Dirk groeide op en na zijn kinderjaren zal hij bij een chirurgijn zijn opleiding hebben gekregen om dit beroep zelf te gaan uitoefenen. Als lid van een chirurgijns-gilde legde hij de meester-proef af en kon na slagen zelf aan de gang. Vooral aderlaten, kiezen trekken, amputaties, breuken zetten en wonden verzorgen hoorden tot zijn taak. Soms waren chirurgijns ook de vroedmeester. Ook het barbiersvak werd vaak door hen beoefend.

Dirk trouwde in zijn lange leven 4 keer. Zijn eerste huwelijk was met Francina Kordenoot. De ondertrouw vond plaats in Utrecht, het huwelijk op 17 oktober 1756 in Oud-Loosdrecht, waar Dirk ongetwijfeld als chirurgijn zijn vak uitoefende. Uit dit huwelijk kwamen 5 kinderen voort.

In 1786 werd Dirk als chirurgijn te Hilversum gemeld. Hij is in die jaren van patriotten en prinsgezinden aanhanger van de eerste groep. Kennelijk valt dat bij som-

migen in verkeerde aarde, want er wordt gemeld, dat zijn huis met kogels beschooten is, omdat hij patriot was. Enkele jaren later woonde hij in Naarden, waar hij in 1792 na het overlijden van zijn vrouw hertrouwde met Aaltje Spoor. Een jaar later werd er een doodgeboren kind geboren. Enkele weken later overleed ook Aaltje. Opnieuw vond Dirk een vrouw: Grietje Dekker, weduwe van Cornelis van Veeren. In 1794 trouwden zij. Toen eind 1804 Grietje overleed, vond Dirk nogmaals een geschikte vrouw om een huwelijk mee aan te gaan. Een jaar na Grietjes dood trouwde hij op 10 november te Naarden met Hendrina Nieuwkerk, dochter van Anthony Nieuwkerk en Cornelia Uiterhoven. Dirk zal in goede doen zijn geweest, want ze moesten aan impost (een belasting) 12 gulden betalen, wat behoorlijk veel was.

Vlak voor 1832, toen Dirk bijna 100 was en zijn vrouw 66, verhuisde het paar naar Eemnes. Daar woonde de onderwijzer Cornelis Koning, hoofd van de school van Eemnes-Buiten. Cornelis was gehuwd met Cornelia van Assenraad, een nichtje van Dirks vrouw. Zij gingen bij hen inwonen.

Overlijdensakte Dirk Vredenburg

Voor burgemeester Mr. Christiaan Dirk Laan, ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Eemnes verschenen op 7 januari 1834:

Kornelis Koning, gebuur, oud 32 jaren, van beroep schoolonderwijzer, wonende te Eemnes en Albertus Nieuwkerk, zijnde neef, 61 jaar, van beroep rentenier, wonende te Naarden, welke verklaarden

dat op de 7^e dag der maand januari des jaars 1834 des morgens ten twee ure in deze gemeente Eemnes Wijk Buitendijk nr. 60 is overleden Dirk Vredenburg, oud honderd jaren, elf maanden en vier dagen, geboren te Naarden en wonende te Eemnes, rentenier, gehuwd met Hendrina Nieuwkerk, zoon van Klaas Vredenburg en Jannetje Tulling, beide overleden.

Bij hen vierde Dirk op 2 februari 1833 zijn 100e verjaardag. Nog geen jaar later, op 7 januari 1834, overleed hij. Zijn weduwe bleef bij het gezin Koning inwonen. Zij overleed op 9 juni 1848, nog net geen 80 jaar oud.

NAWOORD

Het is niet eenvoudig om alle personen op te sporen, die in de afgelopen eeuwen hun honderdste verjaardag in Eemnes vierden, omdat ze op dat moment inwoner van Eemnes waren. Uitgaande van het bestand van personen, die in het boek “Eemnessers door de eeuwen heen” staan, ben ik op het spoor gekomen van Willempe Mol-Kroeskamp. In dit bestand zitten echter niet de personen, die slechts kortstondig in Eemnes woonden zoals Dirk Vredenburg. Het wordt helemaal moeilijk om op het spoor te komen van Eemnessers van 100 jaar en ouder in de 17^e en 18^e eeuw.

Ik zou iedereen, die zo’n Eemnesser eeuweling ontdekt, dan ook willen vragen om dat door te geven aan de Historische Kring Eemnes.

HENK VAN HEES

Wie wil interviews verzorgen voor de HKE?

In het begin van dit jaar is Jan Delfgou overleden. Jarenlang maakte hij interviews voor het kwartaalblad van de Historische Kring Eemnes. We zijn nu op zoek naar een plaatsvervanger voor Jan.

Vind je het leuk om:

- met mensen te praten over hun leven en over Eemnes
- een verslag van die gesprekken te schrijven voor het kwartaalblad
- en om dat één keer per jaar te doen in goed overleg met de andere leden van de interviewgroep?

Neem dan contact op met de voorzitter van de Interviewgroep:

Henk van Hees

☎ 035 – 5389849; ✉: info@kleinwee.demon.nl

Wie kent ze nog?

Onlangs ontvingen wij een schoolfoto met leerlingen van de vroegere School met den Bijbel in Eemnes. We schatten in dat deze foto gemaakt is rond 1958. Graag zouden we de namen willen weten van de leerlingen, die erop staan. Wie ons daarbij kan helpen, kan contact opnemen met:

Henk van Hees, ☎ 035 – 5389849 / ✉ info@kleinwee.demon.nl

Fotowedstrijd 40 jaar HKE [3]

De Jubileumcommissie van de Historische Kring Eemnes heeft vorig jaar een fotowedstrijd uitgeschreven i.v.m. het 40-jarig bestaan van de vereniging. Er zijn 130 foto's ingezonden, verdeeld over de categorieën "Omgeving", "Leven in Eemnes" en "Mijn beste foto". Een jury bestaande uit Jaap Groeneveld, Ruud Ham en Bart Nouwens heeft de prijswinnaars uitgekozen. Bij elke categorie werden een 1^e, 2^e en 3^e prijs toegekend. Deze prijzen zijn uitgereikt op 28 september 2019. Bij het afsluiten van de fototentoonstelling in de Oudheidkamer in maart van dit jaar zou de Publieksprijs bekend gemaakt worden. I.v.m. de coronacrisis kon dit helaas niet doorgaan. Omdat het bestuur van de HKE er een feestelijk moment van wil maken, heeft de bekendmaking van de winnaar van de Publieksprijs nog steeds niet plaatsgevonden.

In de komende edities van ons kwartaalblad gaan we verder met de presentatie van ingezonden foto's. Deze keer een serie foto's, die niet in de prijzen zijn gevallen. De nadruk valt hierbij op de winterfoto's.

FOTOGRAAF: WILLY OOSTERBROEK-ZOETEN
Jan van Schie, Wakkerendijk 268. Foto uit 1998.

FOTOGRAAF : WILLY OOSTERBROEK-ZOETEN
Cornelis van Wegen op zijn boerderij Wakkerendijk 196: 1 mei 1997.

FOTOGRAAF: WILLY OOSTERBROEK-ZOETEN
Armenakker in de sneeuw, Eemnes-Binnen. Foto uit 2001.

FOTOGRAAF: GERARD ROODHART

Wandelaars in de sneeuw. De foto is in 2018 gemaakt op de Meentweg.

FOTOGRAAF: SANDRA TIMMERMAN
Nostalgie: schaatsen op de Eemnesservaart. Foto uit 2009.

FOTOGRAAF: SANDRA TIMMERMAN

Eemnes: winter 2019. Inblik in de Kerkstraat.

Vrijwilligers in Beeld

Greet Schotsman-Jongerden

BERT SNEL

De familie Jongerden is een oud rietdekkersgeslacht, dat zich in 1893 in Eemnes vestigde. Greet is een dochter van Isak Jongerden en Aleida van Rouwendaal. Zij werd in 1937 geboren in het huis dat toen op de hoek Laarderweg/Streefoordlaan stond. Nu nr. 77. Haar vader was naast rietdekker ook de plaatselijke brandweercommandant. Hij had veel inzet voor de brandweer en als er dan problemen waren met de brandputjes, kon hij flink tekeer gaan tegen de ambtenaren en de burgemeester. Die konden dat niet altijd waarderen. Bijkomend voordeel was dat de brandweercommandant thuis een telefoon had. Omdat maar heel weinig mensen een telefoon hadden, werd die als

het nodig was door verschillende burens gebruikt.

Greet ging net als alle andere protestantse kinderen, naar de School met de Bijbel aan de Laarderweg. Daarna ging ze na de lagere school naar de RK Huishoudschool aan de Larenseweg, naast de melkfabriek in Hilversum.

Later leerde ze Fiek Schotsman kennen. Fiek was geboren in Eemnes- Binnen en van beroep timmerman. Ze trouwden in 1960, en gingen wonen in een huis op de Laarderweg, tegenover haar geboortehuis. Het huis stond tussen garage Koot en het huis van fietsenmaker Siem Nagel in. Het werd later gesloopt om ruimte te maken

Jaargang 42

voor de oprit naar het parkeerterrein van garage Koot. In 1965 verhuisden ze naar de Maalderij en in 1975 gingen ze naar de Korenschoof. Nadat Fiek in 1993 was overleden, ging Greet na een aantal jaren verhuizen naar een kleinere woning. Ze vond een huisje op de Binder waar ze het goed naar haar zin heeft.

SINDS WANNEER BEN JE BETROKKEN BIJ DE HISTORISCHE KRING EEMNES EN WAT DOE JE DAAR?

Na het overlijden van Fiek, ging ze op zoek naar wat vrijwilligerswerk om andere mensen te ontmoeten. Ze meldde zich aan als gastvrouw en is sindsdien geregeld in de Oudheidkamer te vinden.

Verder heeft ze geholpen om namen bij foto's van oude Eemnessers te zoeken. Ook heeft ze geholpen om gegevens te ordenen voor verwerking op de computer. Daarnaast heeft ze nog een wijkje voor het bezorgen van de kwartaalboekjes.

HEB JE NOG MEER HOBBY'S?

Van 1994 tot 2011 was Greet vrijwilligster bij de Zonnebloem. Zij deed bezoekwerk en hielp bij de begeleiding van de uitstapjes. Voor deze activiteiten werd ze in 2011 voorgedragen voor de Eemnesser Koeientrofee. Ze won niet, maar is nog steeds trots op het kleine koetje, dat ze toen kreeg.

Ze bezorgt ook het kerkblad van de Protestantse Gemeente Laren-Eemnes. Ook brengt ze een paar keer per week maaltijden rond voor Marianne Kookt.

Ze heeft ook veel gewandeld bij een wandelclub in Soest. Ze namen dan deel aan verschillende wandeltochten in het land. Inmiddels is de club opgeheven wegens gebrek aan actieve leden. Ook wandelde ze nog bij een wandelgroepje uit Laren; ze liepen dan 1½-2 uur en er was altijd tijd voor een kop koffie onderweg of na afloop. Vanwege lichamelijke problemen is ze onlangs met wandelen gestopt.

WAAROM RAAD JE ANDEREN AAN OM ZICH VOOR DE HKE IN TE ZETTEN?

Het is een leuke club met een gezellige sfeer, en je komt zelf ook meer te weten over de historie van Eemnes. Natuurlijk is het ook goed om er met elkaar voor te zorgen dat de dingen van vroeger bewaard worden. En tot slot is het heel leuk en gezellig om hier met elkaar aan te werken.

Jaargang 42

263

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
BP Koot
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasschuur
Grandcafé Eemland
Groentespecialzaak
Lekker Gezond
Hoveniersbedrijf Ben Makker
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor Eemnes
Van der Waaij,
Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:

Vrienden van de Oudheidkamer

Inleveren kopij

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor
15 februari 2021
e-mail naar: info@kleinwee.demon.nl

Bij het aanleveren van te veel kopij zullen de artikelen op volgorde van aanlevering geselecteerd worden voor publicatie. Artikelen die aansluiten bij de actualiteit krijgen voorrang.

Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Openingstijden:
Ma: 11.00-17.00 uur
Di-Za: 10.00-17.00 uur

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

WWW.KCEEMNES.NL

NOTARISKANTOOR EEMNES

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS - BONT, NOTARIS
MR. E.H. SCHADE, NOTARIS

ORIËNTEREND GESPREK (30 MINUTEN) GRATIS

LAARDERWEG 19 - 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 - INFO@NOTARISKANTOOREEMNES.NL
WWW.NOTARISKANTOOREEMNES.NL

HOVENIERSBEDRIJF

BM

BEN MAKKER

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES
T: 035-5311332
M: 06-51447934
E: BENMAKKER@PLANET.NL
W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN
TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING

EEMLAND

grandcafé & evenementen
LAARDERWEG 74 EEMNES

Grandcafé Eemland biedt talloze mogelijkheden voor het organiseren van uw bijeenkomsten of evenementen. Onze zalen bieden ruimte voor groepen van 10 tot 300 gasten. Ons team staat klaar voor al uw wensen en een goede verzorging van uw gasten.

Tel. 035-5315864 - info@grandcafe-eemland.nl - www.grandcafe-eemland.nl